

Måndagen den 9 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogos och godkändes följande af Stats-Utskottet afgifna förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser, nemligen:

N:o 31, angående statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt kanaler äfvensom sjösänkning och andra vattenaftappningsföretag;

N:o 32, angående allmänna villkor och stadganden i afseende på de statsbidrag, som under denna Riksdag beviljas för väganläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar och vattenkommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag;

N:o 33, angående de uti Riks-staten uppförda indelta ränteanslag, samt indelta och oindelta spannmålsanslagen;

N:o 34, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Första Hufvudtitel;

N:o 35, angående dito under Riks-statens Andra Hufvudtitel;

N:o 36, angående dito under Riks-statens Tredje Hufvudtitel;

N:o 37, angående dito under Riks-statens Fjerde Hufvudtitel;

N:o 38, angående dito under Riks-statens Femte Hufvudtitel;

N:o 39, angående dito under Riks-statens Sjette Hufvudtitel;

N:o 40, angående dito under Riks-statens Sjunde Hufvudtitel;

N:o 41, angående dito under Riks-statens Attonde Hufvudtitel;

N:o 42, angående dito under Riks-statens Nionde Hufvudtitel;

N:o 43, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade;

N:o 44, i fråga om fortsatt utgifvande af teknisk ekonomisk beskrifning öfver Statens jernvägsbyggnader; och

N:o 45, angående de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

§ 3.

Föredrogos ånyo, men bordlades för andra gången:

Stats-Utskottets utlåtande och memorial N:is 80, 82 och 83;

Sammanstatta

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande och memorial N:is 3 och 4; samt

Kansli-Deputerades memorial N:o 3.

§ 4.

Företogs till afgörande Stats-Utskottets memorial N:o 77, med beräkningar öfver statsregleringen för år 1871 samt förslag i fråga om fyllande af Riksgäldskontorets behof.

Punkten 1.

Herr Axel Bergström: Någon tvist läser väl icke kunna uppstå rörande beloppet af de medel, hvilka för den närmaste framtiden, d. v. s. för innevarande och nästkommande år, behöfva genom upplåning anskaffas. Stats-Utskottets Riksgäldsafdelning och Utskottet sjelf hafva varit ense derom, att beloppet borde beräknas till åtta millioner femhundra tusen R:dr. Hvad deremot angår sättet för tillvägabringande af nämnda summa, torde meningarne vara mera delade. Utskottets Riksgäldsafdelning har föreslagit tvänne alternativa sätt att verkställa upplåningen, *det ena* att till bestridande af de vid innevarande riksdag beviljade anslag till Statens jernvägsbyggnader, äfvensom för att bereda tillgång dels till bekostande af norra och östra stambanornas fullbordande, dels ock för inlösande af 1867 och 1869 årens för jernvägsbyggnader upptagna lån anordna ett på 40 års amorteringstid stäldt lån emot fonderade statsobligationer å ett sammanräknadt nominelt belopp af högst 40 millioner riksdaler riksmünt, af hvilka obligationer icke finge under åren 1870 och 1871 i rörelsen utsläppas sådana till större nominelt belopp än högst 10 millioner R:dr, så framt icke nästkommande Riksdag annorlunda beslöte, och *det andra* att, under vissa förutsättningar, upptaga lånet mot ouppsägbara obligationer, förskrifna i caroliner. Deremot har Utskottet föreslagit Riksdagen att uppdraga åt fullmäktige i Riksgäldskontoret, *dels* att till bestridande af de vid innevarande riksdag beviljade anslag till Statens jernvägsbyggnader äfvensom för att bereda tillgång till inlösande af den del utaf Riksgäldskontorets år 1867 utfärdade obligationer, som under åren 1870 och 1871 till infriande förfölle, upplåna ett belopp motsvarande åtta millioner femhundra tusen R:dr, mot obligationer, lydande å svenskt mynt, och ställda till innehafvaren att återbetalas å bestämda, i obligationerna angifna tider, ej kortare än fem år och ej längre än tio år från obligationernas utgifningsdag, *dels* ock att, derest sådant finnes vara med Riksgäldskontorets fördel öfverensstämmande, verkställa orätförälda upplåning, vare sig till hela dess belopp eller någon del deraf mot ouppsägbara obligationer, lydande å francs i guld.

Att Stats-Utskottet vid denna riksdag åtnöjt sig med att föreslå upptagande af ett temporärt lån eller så kalladt ficklån, samt således lemnat utan vidare uppmärksamhet Riksgäldsafdelningens förslag om upplägandet af ett större fonderadt amorteringslån, kan icke annat än väcka förvåning hos dem, hvilka, i likhet med mig, hafva i liflig hägkomst hvad

i det af Stats-Utskottet vid sistlidne riksdag afgifna så kallade finansbetänkandet föreslogs Riksdagen. Oansedt då icke förefanns behof att upplåna större belopp, än hvad Kongl. Maj:t äskat och Riksdagen beviljat för jernvägsanläggningar, eller tre millioner fyrahundra tusen R:dr; oansedt någon motion om upplåning af större summor icke blifvit väckt; oansedt någon fullständig plan för fortsättande af norra och östra stambanorna då icke blifvit framlagd; oansedt 1869 års Riksdag utgjorde den sista under första legislaturperioden, och mandaten för Andra Kammarens samtliga ledamöter med berörda år gingo till ända; företog sig likväl Stats-Utskottet på eget beråd att uppgöra och för Riksdagen i dess tolfte timme framlägga plan för upptagande af ett större inhemskt fonderadt lån, mot obligationer å ett sammanräknadt nominelt belopp af 30 millioner riksdaler. Förslaget rönt starkt motstånd inom denna Kammare och blef, fastän af Utskottets ledamöter lifligt förvaradt, först af denna Kammare och sedermera, efter förutgående samfärd votering, af Riksdagen i dess helhet förkastadt; och man beslöt i stället upplåna ett belopp, motsvarande högst 4 millioner R:dr, lydande å svenskt mynt, ställda till innehafvaren att återbetalas å bestämda, uti obligationerna angifna tider, ej kortare än fem år och ej längre än tio år från obligationernas utgifningsdag. För min del håller jag före, att Kammarerna under då varande förhållanden handlade fullkomligt riktigt, när den afslog Stats-Utskottets förslag och åtnöjdes med ett temporärt lån å 4 millioner. Omständigheterna äro dock nu väsendtligen förändrade; ity att Kongl. Maj:t i nådig proposition föreslagit upptagande af ett större fonderadt amorteringslån å 40 millioner; att en enskild motionär väckt förslag om anskaffande af medel genom anvisande af perpetuela räntor eller utfärdande af ouppsägbara obligationer; att Riksdagen pröfvat och i hufvudsaken antagit en af Kongl. Maj:t framlagd plan för fortsättande af östra och norra stambanorna och att denna Riksdag utgör den första af en ny legislaturperiod. Alla de skäl, hvilka sistlidne riksdag talade mot bifall till Stats-Utskottets förslag, hafva förlorat sin kraft. Tiden synes mig nu vara inne att upphöra med de så kallade ficklånen och i stället anordna ett större amorteringslån emot fonderade obligationer lydande å svenskt mynt. De flesta torde väl vara ense derom, att Statens kredit lider genom att tidt och ofta upptaga smärre tillfälliga lån och dymedelst åsamka sig en mängd sväfvande skulder. Vidare lär det väl icke röna nycken motsägelser, om man påstår intet vara mera egnadt att framkalla sparsamhet och kapitalbildning än ett godt inhemskt fondsystem och deraf föranledd inhemsk obligationshandel. Men en sådan lärer näppeligen komma till stånd, så länge man inskränker sig till att endast utfärda obligationer med kortare förfallotider. Erfarenheten har visat, att sådana obligationer mera sällan förekomma i handel och vandel, än de hvilka först efter längre tid till inlösen förfalla och derföre förblifva i onlopp under en längre tidrymd. Staternas sväfvande skulder bestå också hufvudsakligen af förut omförmälda korta papper, hvilka vanligen kvarstadna i de första innehafvarnes händer, då derenot de konsoliderade eller fonderade skulderna, d. v. s. sådana för hvilkas förräntande och amortering man träffat försorg i budgeten, betinga långa papper, hvilka just till följd af den aflägsna förfallotiden komma i lifigare cirkulation. Ett ytterligare skäl att nu upplägga

ett större fonderadt lån finner jag deruti, att vi redan hafva sväfvande skulder å sammanräknade 10 millioner. Af det år 1867 upptagna tillfälliga lånet förfalla till betalning redan innevarande år 1,920,000 R:dr, 1871 ett belopp af 1,950,000 R:dr och år 1872 icke mindre än 2,130,000 R:dr, eller tillsammans 6 millioner; och af 1869 års lån å 4 millioner, förfaller till betalning 1 million hvarje af åren från och med 1876 till och med 1879. Om man nu bifaller Stats-Utskottets förslag om upptagande af ett tredje tillfälligt lån å 8,500,000 R:dr, för hvilkas tillvägabringande man antagligen finge utfärda obligationer å sammanräknadt nominelt belopp af 10 millioner, hvilka borde infrias tidigast efter 5 och sednast 10 år efter obligationernas utgifningsdag, så vet jag knappt, till hvilka år man med afseende å lättnad och bekvämlighet för Staten skulle förlägga tiderna för inlösen af de nya obligationerna. Det låte svårligen undvika sig, att ju amorteringsbeloppet ett och annat år blefve ganska betydligt och i samma mån för Staten tryckande.

Af det anförda framgår, att jag för min del ogillar det af Stats-Utskottet framlagda förslaget att nu för tredje gången upptaga ett tillfälligt temporärt lån å 8,500,000 R:dr eller deremot svarande nominelt skuldbelopp. I stället omfattar jag i hufvudsak, hvad Friherre J. A. Funck uti sin vid ifrågavarande betänkande fogade reservation föreslagit och förordar derföre samma reservation med några smärre förändringar, för hvilka jag ber att få i korthet redogöra och framställa motiver. Först och främst anser jag nödigt att redan i första momentet uttryckligen uppgifves det belopp 8,500,000 R:dr, som man med afseende å utgifter under åren 1870 och 1871 behöfver genom upplåning anskaffa, hvaremot nominala beloppet å obligationer, som för tillvägabringande af den erforderliga summan behöfva under åren 1870 och 1871 i rörelsen utsläppas, icke lärer kunna för närvarande, då kapitalrabatten icke är känd, exakt angifvas. I nämnda afseende vill jag sammanbinda momenten A och B i åberopade reservation till ett enda, på det att dymedelst må blifva alldeles uppenbart, att nu icke är fråga om upplåning af mera än 8,500,000 R:dr, och att i öfrigt endast sättet för verkställande af upplåningen afses att fastställas. Vidare, ehuru den ränta $4\frac{1}{2}$ procent, hvarmed de fonderade obligationerna skulle enligt Friherre Funcks förslag löpa, synes mig väl vald, önskar jag dock att med afseende å allmänhetens smak större frihet att bestämma räntefoten inrymmes åt Herrar fullmäktige i Riksgälds-kontoret; hvadan jag föreslår, att obligationerna skulle löpa med *”högst fem procents ränta.”* Än vidare håller jag före, att tiden för amorteringen af lånet icke bör öfverstiga 40 år samt vill derföre utbyta orden i reservationen: *”under loppet af omkring 40 år”* mot följande ord: *”inom loppet af 40 år.”* Ytterligare anser jag den i slutet af momentet B i reservationen förekommande satsen: *”så framt icke nästkommande Riksdag annorlunda beslutar”* böra utgå. Jag kan nemligen icke förutsätta möjligheten deraf, att, om Riksdagen nu beslutar att endast obligationer till så stort nominelt belopp, att derför inflyter erforderliga lånesumman 8,500,000 R:dr, skola under åren 1870 och 1871 genom försäljning utsläppas i allmänna rörelsen, nästkommande Riksdag skulle anse rättvisa och billighet medgifva utsläppande under år 1871 af ett ännu större nominelt belopp obligationer, enär sådant skulle

föränleda en sänkning i förut försälda obligationers värde och kränka deras rätt, hvilka öfvertagit dessa obligationer. Momenten C och D i reservationen, hvilka komma att svara mot momenten B och C i mitt förslag, vill jag behålla oförändrade; hvaremot jag slutligen önskar, att ur momentet E i reservationen, svarande mot momentet D i mitt förslag, uteslutes sista meningen, så lydande: *”hvarvid dock iakttages, att anslaget icke må öfverstiga hvad som motsvarar ränte- och amorteringsbeloppet för de försälda obligationerna.”* Man måste nemligen redan från början anvisa ett bestämdt årligt anslag för bestridande af den annuitet, som för lånets förräntande och amortering erfordras; ty det låter sig svårigen verkställas, att så länge en del obligationer är såld, men en annan osäld, för hvarje år beräknas och afsättes det varierande anslag, som för ränteliqviders och amorterings verkställande kan påkallas. Momentet F i reservationen skulle blifva oförändradt och utgöra momentet E i mitt förslag. Detta komme att fullständigt lyda som följer:

- A). Riksdagen uppdrager åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret att, till bestridande af de vid innevarande riksdag beviljade anslag till Statens jernvägsbyggnader, äfvensom för att bereda tillgång dels till beko-stande af norra och östra stambanornas fullbordande, dels ock för inlösande af 1867 och 1869 årens för jernvägsbyggnaderna upptagna lån, mot fonderade statsobligationer i svenskt mynt å ett sammanräknadt nominelt belopp af högst fyratio millioner Riksdaler, samt löpande med högst fem procents ränta, som halfårsvis förfaller, upplägga ett lån att återbetalas genom årlig amortering inom loppet af fyratio år; egande fullmäktige att icke allenast bestämma obligationernas valörer och försäljningspris, utan äfven i öfrigt vid upplåningen tillvägagå på det sätt de finna lämpligast och med det allmännas fördel mest öfverensstämmande; dock må, under åren 1870 och 1871, mot förenämnda obligationer icke upplånas större belopp än åtta millioner femhundratusen Riksdaler.
- B). I afseende på föryttrande af återstående obligationsbeloppet ega kommande Riksdagar att för hvarje gång bestämma det belopp, som för året må i rörelsen utsläppas.
- C). Penningar, som genom ifrågavarande upplåning inflyta, må icke användas för andra än de i momentet A omförmälda ändamål.
- D). Till ränteliqvider och kapitalskuldens amortering anvisas ett årligt anslag, motsvarande det belopp som hvarje år erfordras för sagda liqviders och amorterings verkställande; börande detta anslag, till dess hela skulden blifvit i stadgad ordning betaid, årligen utaf Riksgäldskontorets medel afsättas.
- E). De i nästförutgående moment omförmälda ränte- och amorteringsanslag skola ingå till en särskildt redovisad liquidations- och amortissementsfond, hvars behållning skall för det med dessa medel afsedda ändamål oförtryckt tillhandahållas och användas, så att ränteliqviderna vid derför bestämda terminer varda ovilkorligen fullgjorda och skuldens betahing i föreskrifven ordning verkställd; och skola de till liquidations- och amortissementsfonden inflyta medel, så vidt ske kan och denna fond åliggande liqvider medgifva, städse på säkert och ändamålsenligt sätt göras fruktbarande.“

Jag yrkar, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i nu föredragna 1:sta punkt, ville fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med det af mig formulerade förslaget dertill; och anhåller om proposition å detta mitt yrkande.

Oansedt andra punkten icke blifvit föredragen, tillåter jag mig att, medan jag har ordet, uttala min sympati för Utskottets deri framställda förslag om verkställande af upplåning mot ouppsägbara obligationer, lydande å francs i guld, eller heldre caroliner; men då jag tror mig inom denna Kammare stå temligen ensam i meningen om nyttan och lämpligheten af att hos oss redan nu göra början med införande af ouppsägbara statsobligationer samt förthy icke väntar framgång åt ett yrkande af bifall till hvad Utskottet i detta afseende hemställt; kommer jag icke att, när andra punkten blifvit föredragen, framställa något sådant yrkande.

Herr Carl Ifvarsson: Jag blef nästan förvånad, då jag nyss fick höra, att icke flera än en talare hade begärt ordet i denna fråga, hvilken jag hade anledning tro skulle komma att föranleda en ganska vidlyftig öfverläggning. Jag har icke i Utskottet deltagit i frågans behandling och har således icke kunnat så grundligt sätta mig in i densamma som de Utskottsledamöter, hvilka öfvervarit diskussionen öfver ärendet i Utskottet, men vill, då ingen talare afhörts, det oaktadt, taga mig friheten uttala mina tankar i ämnet.

Hvad först beträffar det större lån, som af den föregående talaren blifvit omförmäldt, så tror jag icke att tidpunkten för upptagande af ett sådant nu är lämplig. Ty oaktadt jag medgifver, att i hans förslag icke ligger något beslut derom, att ett större lån än som Utskottet föreslagit, nu skulle upptagas, så ligger dock deruti ett yrkande, att man skulle besluta om obligationer till ett belopp af fyratio millioner R:dr. Jag vill visserligen icke bestrida, att ett ordnadtt fondsystem är för oss behöfligt och bör åstadkommas, men jag tror att det för närvarande knappast är möjligt att bestämma, vid hvilket belopp man bör stadna; huruvida fyratio millioner är för mycket eller för litet. Endast den omständigheten, huruvida den norra stambanan skall byggas bred- eller smalspårig, inverkar icke obetydligt på lånebehovet. En annan omständighet är det sätt, på hvilket man tänker sig att de enskilda jernvägsanläggningarne i framtiden skola af staten understödjas. Fråga härom har blifvit vid sistlidne riksdag väckt och är nu under behandling af en för detta ändamål af Kongl. Maj:t tillsatt komité. Skulle då Riksdagen, när frågan om dessa enskilda banor en gång förekommer till dess afgörande, besluta — hvilket förslidet år tycktes vara meningen — att lemna dem direkta understöd utan återbetalningsskyldighet, så vill jag antaga, att det icke gerna kan blifva fråga om att då upplåna penningar för detta ändamål, utan att medel dertill måste på annat sätt anskaffas. I så fall behöfves icke ett fyratio millioners lån. Skulle deremot beslutet blifva att understödja dem endast med lånebidrag, så vill jag också tro, att medlen komma att anskaffas genom lån, och att i så fall ett större belopp än fyratio millioner behöfves för både stambanorna och de enskilda. Jag tror således, att lånesumman kan blifva antingen vida lägre eller också vida högre, än man nu kan föreställa sig. Följden af ett bifall till Herr Bergströms förslag skulle

troligtvis blifva, att de fyratio millionerna icke blefvo tillräckliga. Jag vill snarare antaga detta än motsatsen, emedan jag tror, att när det kommer till kritan, man heldre vill gifva de enskilda banorna lån än bevilja dem anslag utan återbetalningsskyldighet. Ett stort lån måste då änyo upptagas. Skulle det deremot visa sig, att en så stor summa som fyratio millioner ej behöfdes, då hade vi ju vidtagit ett förhastadt steg, om vi nu beslöte oss för ett större belopp än som erfordras. Ur begge dessa synpunkter är det derföre bättre att för denna gång, såsom Utskottet föreslagit, taga ett tillfälligt lån. Nästkommande Riksdag, om den först får afgöra jernvägsfrågorna, har då bättre tillfälle att komma på det klara i afseende på det slutliga lånebehofvet och kan bättre, än nu är möjligt, afgöra, huru stort belopp som bör upplånas, då fråga dessutom antagligen uppstår icke allenast om jernvägsmedels anskaffande, utan äfven om ordnande af vårt finansiela system på ett annat sätt än nu.

Af dessa skäl får jag för min del yrka bifall till Utskottets förslag i första punkten och förbehåller mig att, hvad de öfriga beträffar, då de blifva föredragna, få uttala min mening.

Herr Kolmodin: Vi stå åter framför det vid hvarje riksdags slut återkommande finansbetänkandet, ett betänkande som onekligen är ganska viktigt, emedan regleringen af Statens affärer väsendtligen är på dess uppställning beroende. För mig är detta finansbetänkande lika sorgligt som dess tre närmaste föregångare; ty det slutar med ett förslag till ny skuldsättning, alldeles som förhållandet varit under de tre riksdagar jag förut bevisat. Jag anser mig emellertid alls icke dela ansvaret för den stora skuldsättningen. Jag har under hela min riksdagstid alltid röstat för de minsta möjliga anslag till jernvägsbyggnader och under innevarande riksdag voterat för, att man alls icke skulle bygga flera statsbanor. Jag har nemligen städse trott, att det forcerade jernvägsbyggandet för Statens räkning i längden måste medföra stora finansiela svårigheter för vårt land, till följd af den dermed förbundna hastigt sig ökande skuldsättningen. De stigande annuiteterna skola dock innan kort oafvisligen fordra en ökad beskattning. Det är visserligen möjligt, att, såsom mången föreställer sig, dessa jernvägar i framtiden kunna lemna ett ganska godt resultat och för våra efterkommande blifva särdeles välsignelsebringande; men jag tror dock, att vi böra tillse, att dessa våra lyckliga efterkommande icke må behöfva lida af den förödnjukande känslan att vara barn af ruinerade fäder. Hade rörande jernvägsfrågan den åsigt segrat, till hvilken jag slutit mig, så hade naturligtvis lånebeloppet blifvit ganska ringa, inskränkande sig till hvad som kunde erfordras för fullbordandet af den nordvestra stambanan. Nu deremot är i detta betänkande föreslagen en ny upplåning af ej mindre än $8\frac{1}{2}$ millioner R:dr. Flera olika förslag i afseende på sättet för lånets upptagande äro visserligen afgifna, men rörande sjelfva beloppet, som erfordras, råder deremot alls ingen skiljaktighet. Frågan gäller således icke nu, om lånet skall vara stort eller litet — att ett stort lånebehof skulle uppkomma, afgjordes, då här genom gemensam votering beslöts, att så väl norra som östra stambanan skulle för Statens räkning utföras — utan nu är endast fråga om, *huru* det erforderliga stora penningbeloppet skall upptagas, och det är i detta

afseende som Stats-Utskottets majoritet och åtskilliga reservanter hafva afgifvit skiljaktiga förslag. Sedan jag sålunda måst öfvergifva min ursprungliga ståndpunkt, från hvilken jag sökte att hejda det, efter min tanke, alltför kostsamma jernvägsbyggandet för Statens räkning samt derigenom i betydlig mån inskränka lånebehofvet; så synes det mig vara så väl min som hvarje annan representants oefftergiftiga förpligtelse att genom användande af all försigtighet och omtanke göra detta lån så litet ruinerande för Staten som möjligt; och det är från denna synpunkt jag nu uteslutande måste handla.

Såsom en föregående talare redan anmärkt, var lånefrågans ställning vid föregående riksdag en helt annan än vid denna. I Kongl. Maj:ts då framställda nådiga proposition om Statsverkets tillstånd och behof föreslogs upptagandet af ett temporärt lån, stort 3,400,000 R:dr, till fortsättande af jernvägsbyggnaderna. Under hela riksdagen kunde ingen föreställa sig annat, än att detta belopp skulle vara fullt tillräckligt, enär anslaget till jernvägarne blifvit inskränkt inom det af Kongl. Maj:t föreslagna omfånget. Men i riksdagens sista timme framträdde Stats-Utskottet med ett ganska storartadt låneförslag, förordande ett inhemskt fonderadt lån på ej mindre än tretio millioner R:dr. Mot detta förslag hade endast några få af Utskottets ledamöter reserverat sig. Jag nekar icke till, att för mig och, som jag tror, för flertalet af denna Kammares dåvarande ledamöter innehar detta förslag en stor öfverraskning. Mångfaldiga anmärkningar gjordes också mot detsamma. Man anförde, "att man ej haft tillräcklig tid för sig, för att kunna underkasta förslaget den sorgfälliga pröfning, som vore oundgängligen nödvändig, om man skulle våga besluta sig för att inslå på den nya väg, som blifvit af Utskottet anvisad. Man androg vidare, "att intet föregående af Riksdagen fattadt beslut betingade en sådan låneåtgärd". Man ansåg derjemte, såsom alldeles orimligt, "att Kammarens ledamöter, då de just voro färdiga att nedlägga sina uppdrag såsom representanter, skulle, utan att bestämma hvartill de upplånade medlen borde användas, binda sina efterträdare vid ett lån af detta högst ansenliga belopp". Man anmärkte till sist, "att ett förslag af den omfattning och ingripande betydelse som det ifrågavarande skäligen bort utgå från Regeringen."

Alla dessa fyra väsendtliga anmärkningar mot upptagandet af ett inhemskt fonderadt lån hafva numera förfallit. Vi stå nu vid begynnelsen af en ny riksdagsperiod, och redan vid första inträdet i densamma framställde Kongl. Maj:t, i dess proposition om Statsverkets tillstånd och behof, ett förslag om upptagandet af ett fonderadt lån. Ingen öfverraskning är således för handen, aldra helst man redan för ett par månader sedan beslutat att hygga tvänne nya stambanor för Statens räkning. Man har således haft rund tid att bereda sig på det förslag, som med all säkerhet kunde i detta afseende förväntas från Stats-Utskottet. Resultatet har dock blifvit en ny öfverraskning. Utskottet har i år, mot all förmodan, föreslagit ett tillfälligt lån af 8½ millioner.

Såsom skäl för det vid sistlidne riksdag framställda låneförslaget anförde åtskillige af Utskottets ledamöter med mycken styrka, först och främst "den stora vigten af att öfvergifva det utländska lånesystemet, hvilket hotade vårt ekonomiska sjelfbestånd, samt att i stället införa ett

inhemskt fondsystem“. För vinnande af detta ändamål vore det alldeles nödvändigt att träffa kloka anordningar, men till sådana kunde man ej räkna upptagandet af tillfälliga lån den ena gången efter den andra, hvilka, sedan de vuxit i antal och sålunda blifvit allt mera besvärliga att omsätta, vanligen förde derhän, att man med ens kastade hela bördan af sig medelst upptagande af ett stort utländskt lån.“

Dessa skäl, så behjertansvärda redan då frågan förra gången diskuterades, hafva vunnit en ökad styrka just derigenom, att alla motskäl numera hafva fallit. Utskottet har visserligen, sid. 17, förklarat, och en ärad talare har sedermera här ytterligare betonat, att frågan om understöd till privata järnbanor ännu vore beroende på pröfning, och att man derföre icke kunde bestämma sig för det ena eller andra lånebeloppet, utan för närvarande borde stadna vid det, som låge aldra närmast för handen. Jag tager mig dock friheten påminna derom, att beslutet om den nämnda pröfningen var fattadt långt innan sednaste Riksdags Stats-Utskott med så mycken ifver framställde sina skäl för upptagandet af det inhemska tretiomillioners-lånet; och det fanns icke det ringaste skäl att betvifla Regeringens beredvillighet att efterkomma Riksdagens i detta afseende framställda begäran. Detta skäl emot ett större fonderadt lån förefanns således redan i fjol, ehuru Utskottet då ej ansåg det vara af någon vikt och väl svärligen kan uppgifva grunden till dess ökade betydelse i närvarande stund. Ett uppskof måste dessutom, ifall det verkligen skall tjena till någonting, endast leda derhän, att vid nästa riksdag, med hänsyn till bibanornas behof, ett ännu större lån, än det af Kongl. Maj:t nu föreslagna, kommer att upptagas. Detta resultat af uppskofvet synes mig alls icke innebära något eftersträfvansvärdt.

Den enda omständighet, som väckt min tvekan i afseende på det föreslagna fyratomillionerslånet, är nemligen, att redan detta synes mig vara alltför stort, icke hvad beträffar vårt penningebehof för byggandet af järnvägar, utan med afseende på vår förmåga att, utöfver alla våra gamla skulder, draga bördan af detta nya statslån. Jag anser dock ett större amorteringslån antagligare än de ideligen upprepade tillfälliga lånen; ty om vi fortfara att taga sådana, så komma vi till sist i den ställning, att den sedvanliga bestämmelsen om obligationernas inlösen “på fem till tio års tid“ blir alldeles betydelselös. Man måste nemligen inskränka inlöseningen till det tionde året; i annat fall kommer tiden för de äldre obligationernas inlösen att sammanfalla med tiden för de nyas, då det endast är ett år emellan de temporära låneus upptagande. Huru man således ställer saken, så stöter man på stora svårigheter.

Slutligen får jag anmärka, att bibanornas ställning alls icke genom detta beslut blir så tröstlös, som man gerna vill framställa den. Kostnaden för de vid denna riksdag beslutade stambanorna är ännu icke definitivt bestämd. Striden om det bred- eller smalspåriga systemets tillämpning på den norra banan är ännu oafgjord. Men huru den än må sluta, är jag dock förvissad, att Representationens bestämda uppträdande mot de öfverdrifna kostnaderna och den nog stora lyxen vid våra förra järnvägsbyggnader skall medföra det goda resultat, att ej blott den norra utan äfven den östra stambanans anläggningskostnad skall ställa sig vida billigare än alla deras föregångares. Besparingar torde således efter all san-

nolikheter komma att uppstå. Om man då i Herr Bergströms förslag vidtog den ändring, som innehålles i Friherre von Essens reservation; så kunde dessa besparingar användas till understöd åt de enskilda banor som företrädesvis erhöle jernvägskomitéens förord. Som jag emellertid ej känner, huruvida denna åsigt kan vinna något understöd inom Kam-maren, så vill jag ej fränställa något bestämdt förslag, utan för närva-rande inskränka mig till att yrka bifall till Herr Bergströms framställda formulering af den första punkten.

Herr Jöns Pehrsson: Vi hafva förut upptagit både fonderade och temporära lån. Båda slagen hafva visat sig medföra såväl fördelar som olägenheter. Vi äro nu emellertid i den ställning, att vi ånyo måste låna för att bestrida de utgifter vi förut beslutat, och man kan derföre verkligen vara odeciderad för hvilket system som kan vara det bästa. I afseende på beloppet vill jag dock för min del ingalunda gå längre, än Stats-Utskottet gjort i första punkten af detta betänkande. Jag vill så mycket mindre göra det, som jag ännu icke förlorat hoppet om, att en kommande riksdag åtminstone skall blifva sparsammare än de hittills va-rande, i beviljande af anslag till hvarjehanda saker och ting. Man har i detta betänkande liksom i så många andra föregående velat låta påskina, att lånet skall upptagas endast för att användas till jernvägsbyggnader. men jag ber att deremot få erinra, att vi en gång förut godkänt den principen, att afkastningen af våra jernvägar skall gå till räntor och amor-tering utaf de förra jernvägslånen samt dessutom till byggande af nya jernvägar. Men om så är, så böra vi ock hålla fast vid denna grundsats. Afdrager man då det belopp, som jernvägstrafiken lemnat, så återstår en summa af 2,460,000 R:dr, som i och för jernvägsbyggandet nu behöfver upplånas. Utgår man från denna ståndpunkt, så tror jag, att en kom-mande Riksdag måste betänka sig två gånger, innan den vidare fortgår på lånevägen. Fortsätter man på den, så måste Riksgäldskontorets utgifter år efter år ökas, och följaktligen år efter år allt större summor upplånas. Vi se af en betänkandet vidfogad bilaga, att om Utskottets förslag bifalles, det belopp, som af Riksgäldskontoret i ränta och amortering nästkommande år skulle utbetalas, utgör öfver åtta millioner R:dr, under det kontorets inkom-ster för samma tid endast kunna beräknas till ett ganska lågt belopp. Betrak-tar man saken från denna synpunkt, så kommer man naturligen till den slutsats, att man icke bör låna mera än behovet verkligen kräfver. Hvad upplåningssättet beträffar, är min åsigt den, att man bör hålla sig inom landet. De behöfliga kapitalen stå nog der att erhålla. Ser man på de stora depositionerna i våra enskilda banker, så tror jag att detta skall gå för sig utan svårighet. Summan bör, som jag redan sagt, icke vara större än Utskottet föreslagit. Sedan nordvestra banan blifvit fullbordad, vill jag hoppas att vi icke skola behöfva låna mera till jernvägsbyggnad-erna, och att trafikens afkastning skall vara tillräcklig för ränta och amortering å de redan upptagna lånen. Jag tror, att det är till detta mål som vi böra sträfva. Jag tror att vi ej böra belasta våra efter-kommande med större skulder än de kunna bära.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jan Andersson: Jag vill visserligen icke bestrida, att riktningen utaf Herr Bergströms förslag kan vara god, men jag fruktar att rätta tidpunkten för dess genomförande nu icke är inne. Vi veta alla hvilka ofantliga strider angående jernvägarnes sträckning och byggnads-sätt vid denna riksdag redan uppstått. Jag tror, att dessa strider skola blifva ännu häftigare, om man får höra att vi till nästa riksdag skola få ett så stort kapital som fyratio millioner R:dr att röra oss med. Det är visserligen i allmänhet klokt att taga ett större lån i stället för att tidt och ofta upplåna mindre belopp, men jag anser icke att det är klokt att nu förfara på detta sätt, då man ännu icke vet huruvida den norra stambanan skall byggas bred- eller smalspärig och således icke kan beräkna huru stora utgifterna för denna bana komma att blifva. Jag tror därför, att det är klokast att denna gång nöja sig med det lån Stats-Utskottet föreslagit, och att tiden att upptaga ett större lån först då är inne, när norra stambanans byggnads-sätt blifvit bestämdt och den af Kongl. Maj:t tillsatta jernvägskomitén hunnit inkomma med förslag om hvilka enskilda jernvägsanläggningar böra af Staten understödjas och beloppet af detta understöd blifvit bestämdt.

Jag yrkar af dessa skäl bifall till den nu föredragna punkten i detta betänkande.

Herr Kallstenius: Herr Talman! mine Herrar! Då jag inom Stats-Utskottet biträdde riksgäldsafdelningens förslag i första punkten angående den upplåning, som nu i hvarje fall måste verkställas i och för betäckandet af den uppstående bristen i Riksgäldskontorets kassa under åren 1870—1871, så skedde detta med ett bestämdt förbehåll att detta biträdande vid första voteringen derom skulle uppfattas såsom endast godkännande utaf den princip riksgäldsafdelningen framställt i afseende på sjelfva upplåningssättet, och att, om detta förslag blefve Stats-Utskottets, jag sedan skulle hafva rätt att, i afseende å förslagets särskilda detaljer, antaga af de yrkanden om ändringar deruti, som i mängd under diskussionen blifvit gjorda, hvad som kunde finnas lämpligt och nödigt. Då emellertid riksgäldsafdelningens förslag icke antogs af Utskottet utan, såsom vi sedan fått veta, genom misstag föll på en enda röst, och det sedermera icke blef tid för minoriteten att gemensamt få omredigera detta förslag och dervid sammanjemka de ändringar deri, som under diskussionen befunnits behöfliga, så, heldre än att flera eller alltför många särskilda, om äfven obetydligt, dock alltid något från hvarandra afvikande förslag i form af reservationer skulle betänkandet vidfogas, ansåg jag och de fleste reservanterne lämpligare att instämma i afdelningens oförändrade förslag, som af afdelningens Herr ordförande, Friherre Funck, såsom dess reservation upptogs. Jag skulle, som jag nu haft äran antyda, gerna önskat några ändringar uti förslaget, men på det att icke allt för många olika ändringsförslag nu här må blifva gjorda och möjligen inveckla frågan, så vill jag, då jag för öfrigt är tillfredsställd med det utaf den förste ärade talaren gjorda amendement, understödja det förslag som utaf honom blifvit framlagdt. Jag vill endast, såsom min enskilda tanke, tillägga — och denna åsigt må stå för min räkning i protokollet, då jag sannolikt ej har någon utsigt att åt densamma vinna något allmännare

erkännande hvarken nu eller i den närmaste framtiden, churu det utan tvifvel icke kommer att dröja så särdeles många år, innan till och med majoriteten i denna Kammarer erkänner den som riktig — att det af Herr Bergström föreslagna lånebeloppet är alldeles för litet. Enligt min mening hade det varit riktigare att nu med ens besluta uppläggandet af ett så stort fonderadt amorteringslån, så att det i sig, så snäringom och i mån af gynsam penningekonjunktur, kunde absorbera eller upptaga all Statens nu utelöpande obligationsskuld — plus hvad som nu är obetaladt af de tillfälliga lånen och hvad som för fullbordandet af nu beslutade jernvägsanläggningar blifver behöfligt. — Sådant hade enligt min mening varit det rätta sättet att gå till väga. Då jag emellertid inser de svårigheter, hvilka redan nu möta att få ett amorteringslån å det mindre beloppet bifallet, så vore det oklokt att nu ifrågasätta ett större, och får jag därför yrka, att Kammaren måtte bifalla det af den förste talaren framställda förslaget. Man har redan hört emot detsamma anföras, och sådant kommer säkerligen att under diskussionen mångtaliga gånger upprepas, "att tiden icke skulle vara inne att nu besluta sig för ett *så stort lån*". Jag skulle medgifva giltigheten af denna anmärkning, om det vore fråga om att nu genast upplåna hela beloppet, men då sjelfva upplåningssumman, såsom nu, blifvit begränsad till hvad som obestriddligen *måste* upplånas, eller 8,500,000 R:dr, så måste jag för min del anse, att Riksdagen i detta afseende uppfyllt allan rättfärdighet, om den bifaller Herr Bergströms förslag. För öfrigt, om detta lånesystem i principen är riktigt, och sådant läser väl knappast blifva motsagdt, så läser väl alltid tiden att tillämpa en riktig princip vara inne. Om det nemligen är oklokt handladt utaf den enskilde att oupphörligen låna mindre summor för att dermed infria äldre förbindelser, i stället för att på en gång söka få hela sin skuld rangerad i ett eller åtminstone få, klokt ställda lån, gäller detta väl i ännu högre grad om Staten, som med sin öfverlägsna kredit bör, vida lättare än den enskilde, kunna ordna sin lånerörelse på det principenligaste och minst kostsamma sätt. De oupphörliga smålånen åter måste — detta ligger i sakens natur — i längden menligt inverka på Statens kredit. Om Staten deremot beräknar sitt behof för en längre tid och söker fylla detta på ett klokt sätt, så bör just i denna omständighet ligga ett stärkande af krediten, hvilket åter nödvändigt måste verka godt på sjelfva upplåningen. Öfvertygad som jag är om nödvändigheten för oss att, om också icke nu dock i en snar framtid, gå till väga på detta sätt vid våra lånenegotiationer, yrkar jag, som jag förut framhållit, bifall till Herr Bergströms förslag.

Herr Hedengren: Då jag med min röst bidragit till det af Stats-Utskottets majoritet framlagda förslaget, hvilket nu föreligger till afgörande, torde jag också få anse mig berättigad att yttra några få ord till svar på de anmärkningar, som under diskussionen blifvit mot detsamma framställda. Man har här att börja med framhållit den i sig sjelf ganska riktiga grundsatsen, att detta upptagande af lån år efter år, som hittills egt rum, icke kan vara fördelaktigt för Statens kredit, utan att man bör söka att för en längre tid reglera lånebehofvet genom att på en gång upptaga ett större lån. Jag kan för min del icke annat än gilla denna

åsigt, och jag yttrade detta redan i fjor, då fråga var om det af Stats-Utskottet föreslagna 30-millions-lånet. Men jag frågar, huru det kan vara möjligt att nu bättre än i fjor kunna bestämma sig för något större lånebelopp, då man ju ännu icke känner lånebehovet ens för den närmaste framtiden. Kan man väl nu reglera Statens låneaffärer för en längre tid, då å ena sidan kostnaden för de vid denna riksdag beslutade stambanor, i synnerhet hvad den norra angår, omöjligen kan beräknas, innan byggnadssättet blifvit bestämdt, och å den andra man icke vet hvilka enskilda jernvägsanläggningar kunna komma att af Staten erhålla understöd eller huru stora dessa understöd kunna blifva? Det kan ju möjligen inträffa, att kostnaden för den norra stambanan kan genom ett billigare byggnadssätt blifva betydligt mindre än kostnaden för de redan fullbordade stambanorna. En besparing i utgifterna för denna jernvägsbyggnad kan möjligen uppstå på 4, 5 å 6 millioner R:dr, och i den händelsen skulle ju, om man endast afsåge att bereda medel för byggandet af statsbanor, ett lån på 40 millioner blifva för stort. Hvad de enskilda banorna beträffar, har man ännu icke ens någon aning om hvilka af dessa Staten kan komma att underhjelpa, och således ej om det belopp som för detta ändamål kan erfordras. Skulle Riksdagen framdeles besluta att understödja en eller flera af dessa anläggningar, blir ju ett lån på 40,000,000 R:dr alldeles otillräckligt, och hvarifrån då taga de erforderliga medlen annat än genom nytt lån, hvarigenom det nu eftersträfvade målet, en definitiv reglering för längre tid af Statens upplåning, skulle förfelas? Afser lånet endast byggandet af norra och östra stambanorna och dettas byggnadssätt blir lika de stambanors, som hittills blifvit anlagda, så är ett lån på 40,000,000 R:dr just lagom för beredande af tillgång dels för nämnda stambanors fullbordande, dels för betalande af för jernvägsbyggnaderna redan upptagna ficklån.

En annan reservant har äfven föreslagit ett lån på 40,000,000 R:dr men velat utsträcka dess användning äfven till jernvägsbyggnader i allmänhet. Kan man väl genom att nu till en viss summa fixera lånebeloppet våga invagga sig i den förhoppning att hafva afklippt alla ytterligare anspråk från enskildes sida på understöd för deras jernvägsföretag? Jag kan icke finna att medlet leder till det åsyftade ändamålet. Tvärtom, om man än nu beslutar sig för att upptaga ett så stort fonderadt lån som på 40 millioner fruktar jag, att det om två eller tre år härefter skall visa sig, att man ånyo behöfver af en eller annan anledning låna, och hvad har man då vunnit med att *nu* hafva till beloppet fixerat det fonderade lån, som är ännuadt att efter hand upptagas för fulländningen af våra jernvägsbyggnader för en längre tid framåt?

Frågan befinner sig således, enligt min uppfattning, i ett mycket outredt skick, och jag tager mig derföre friheten att påyrka bifall till Utskottets förslag, men vill dock på samma gång förklara, att, ifall den summa kunde bestämmas, som man verkligen behöfde låna, jag ej skulle hafva något emot att antaga det af Herr Bergström framställda förslaget.

Grefve Posse: Då denna fråga sista året behandlades i Kammaren, hade, som vi erinra oss, Stats-Utskottet framlagt ett förslag om att upptaga ett fonderadt statslån. Vid diskussionen derom tillät jag mig fram-

lägga alla de skäl, som enligt min uppfattning talade för bifall till denna Stats-Utskottets hemställan, men man framställde här motskäl af många-handa slag, af hvilka jag nu vill erinra om de förnämsta.

Det anfördes bland annat som en anledning, hvarföre man då borde inskränka sig till tillfälliga lån, att den enda rätta grunden för all upplåning vore att söka i behovet deraf, och en talare frågade, om det behöf, hvars fyllande afsågs med den föreslagna upplåningen, kunde anses vara tillräckligt utredt, eller om planen för de nya jernvägarne vore uppgjord och befunnen fördelaktig. Vidare anfördes, att erfarenheten hade visat, att risken utaf kapitalförlust förefunnes i vida mindre grad vid kortare än vid längre lånetid. För framgången af de redan gjorda inhemska låneförsöken hade man hufvudsakligen att tacka den omständigheten, att lånen blifvit upptagna på kortare tider. På grund af denna erfarenhet tillstyrkte denne talare, med hvilken flere andra förenade sig, att man måtte genomföra principen af lån på kortare tider, emedan han trodde, att om man ginge till väga på dylikt sätt, innan man anslog det andra systemet af fonderade lån, så skulle en erfarenhet vinnas, som underlättade försäljningen af lån utaf sistnämnda slag, och detta vore så mycket nödvändigare som, enligt samma talares förmenande, fara vore att, om Riksdagen beslöte sig för att upptaga det af Utskottet föreslagna trettio-millioners-lånet, hela låneoperationen skulle misslyckas.

Andra talare höllo sig hufvudsakligen vid det skälet, att, om Kammaren beslöte sig för att upptaga ett större amorteringslån, skulle man derigenom gifva ökad näring åt den jernvägsfeber, som man visste vara i antågande, och att det då skulle blifva ganska svårt att med framgång bekämpa de anfall på Statens kassa, hvilka man, i händelse ett dylikt lån beslutades, hade att förvänta sig.

Slutligen invände man äfven, att den af Stats-Utskottet föreslagna lånesumman vore fullkomligt godtyckligt tilltagen.

Förutom dessa fyra skäl, om hvilka jag nu tagit mig friheten erinra, och till hvilka jag än en gång återkommer, anmärktes slutligen mot Utskottets förslag, att det framkommit i Riksdagens sista timme, att det vore snart sagdt en öfverraskning, att nya val till ledamöter i Kammaren förestod, och att det således icke kunde vara skäl, i hvilket fall som helst, för Kammarens dåvarande ledamöter att fatta ett så viktigt beslut.

På alla dessa grunder beslöt Kammaren äfven med 115 röster mot 35 att afslå Stats-Utskottets hemställan och bifalla det utaf Regeringen föreslagna tillfälliga lånet, förhöjdt med ett belopp af 600,000 R:dr. De då för denna Kammares beslut, som sedan äfven blef Riksdagens, åberopade skäl kvarstå väsendtligen ännu. Frågan gäller nu som då i främsta rummet, huru stort belopp vi böra använda för våra jernvägsbyggnader. Någon utredning i detta afseende hade ej vid förra riksdagen skett och har ej heller sedan dess blifvit verkställd. Skilnaden emellan förhållandet då och nu är, att vid sista riksdagen något anslag till norra och östra stambanornas fortsättande icke var beslutadt, men jag vågar dock tro, att det åtminstone bland denna Kammares ledamöter, var ganska få, som betvivlade att ett dylikt anslag skulle komma att utgå. Det var för öfrigt icke stambanorna, som man då uteslutande höll sig vid, utan väsendtligen och i

främsta rummet enskilda banor. Det var i afseende på dem, som man ville hafva en utredning gjord. En talare i denna Kammare yttrade till och med uttryckligen, att Regeringen vid nästa riksdag, d. v. s. i år, skulle framlägga en fullständig utredning, så att man då kunde blifva i tillfälle att bedöma det verkliga lånebehovet och med anledning deraf fatta sitt beslut. Någon sådan utredning i afseende på de enskilda banorna har icke kommit Riksdagen till handa, och Riksdagen svärfar sålunda, efter min uppfattning, nu i samma ovisshet som den gjorde i fjor. Det andra skälet, eller att en tillfällig upplåning ställde sig jämförelsevis billigare, har sedan dess vunnit i styrka, icke förlorat. Erfarenheten har nemligen visat, att det i fjor upptagna temporära lånet är ett utaf de billigaste vi ännu erhållit. Det löper med blott $5\frac{1}{2}$ procents ränta. Det skäl som då åberopades för det korta lånesättet, att långifvarne här i landet behöfde vänja sig vid att köpa obligationer, ställde på viss betalningstid, finner jag också vara ganska riktigt. Man bör vidare komma ihåg, att obligationer, ställde på viss förfallotid, kunna användas vid likvider med Kronan och i uppbörden, hvilket icke är förhållandet med de ouppsägbara obligationerna. De törra äro, äfven af detta skäl, mera begärliga för allmänheten än de sednare. Äfven det tredje skälet, eller att ett fonderadt lån skulle stegra den lystnad, som finnes efter att få anslag till enskilda banor, har ej förlorat något i kraft, ty inga tecken hafva sedan i fjor gifvit sig till känna, som antyda att denna lystnad skulle vara stadd i aftagande.

Ehuru jag för min del fortfarande hyser samma åsigt i afseende på lånesättet, som jag i fjor sökte att försvara, nemligen att vi böra ordna vår upplåning genom upptagande af ett fonderadt lån, har jag dock måst, då Riksdagen på skäl, som ännu bibehålla full giltighet, förklarat sig beslöt att upptaga ett temporärt, böja mig för Riksdagens så tydligt uttalade mening och har således icke kunnat, med hopp om framgång, tillstyrka Utskottet att nu ånyo föreslå ett fonderadt lån. Jag tror icke heller att vådan af ett temporärt lån är större nu än den var i fjor. Jag var måhända då en bland dem, som öfverskattade densamma. Erfarenheten har visat, att den icke fanns; lånet afslutades på mycket fördelaktiga villkor, och samma lyckliga resultat kan ju äfven vinnas i år. Hvad som vid detta tillfälle i synnerhet fäst min uppmärksamhet är den olika uppfattning i afseende å lånets belopp, som här gjort sig gällande. Å ena sidan säger man, att den summa Kongl. Maj:t föreslagit är för liten, å andra sidan att den är för stor. Detta tyckes antyda, att den föreslagna summan äfven i år skulle vara rent af godtycklig, hvilket äfven vinner stöd af det sätt, hvar på Kongl. Maj:t beräknat endast en del af de utgifter som under närmaste tiden förestå. Af Finansministerns yttrande till Statsrådsprotokollet visar sig, att lånebeloppet är otillräckligt till betalande af den sväfvande skulden samt till utgifter för norra och östra stambanornas fullbordande. Här af följer själfklart, att af de nu ifrågasatta 40 millioner inga medel äro eller kunna vara beräknade för fyllandet af de låneanspråk, hvilka för utförandet af enskilda jernvägsanläggningar kunna framställas.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, utan inskränker mig till att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Angående behovet af ett nytt lån äfvensom i afseende å det belopp, som för närvarande behöfver upptagas, eller 8,500,000 R:dr, synas tankarne inom denna Kammare vara eniga. Det är endast i afseende å sättet för upplåningen som meningarne äro delade, enär somliga förorda ett temporärt lån, under det andra deremot instämma tiden uti första talarens yrkande om bifall till Friherre Funcks vid Utskottets betänkande fogade reservation. Jag medgifver gerna, att det kan finnas tider, då upptagande af tillfälliga lån kan vara fullkomligt i sin ordning, men å andra sidan tror jag, att det för Statens kredit kan vara menligt, likasom det är oklokt att i allt för stor utsträckning begagna sig af sådana tillfälliga lån. Såsom nyss blifvit nämndt, framdeles vid sistlidne riksdag ett förslag att upptaga ett större fonderadt statslån å 30,000,000 R:dr; och de skäl, hvarmed detta förslag då bekämpades, hafva äfven nu på ett vidlyftigt sätt blifvit framhållna, och jag ber att längre fram uti mitt anförande få återkomma till desamma. Jag vill dock redan nu framhålla ett skäl, som jag ej hittills hört anföras, men hvilket numera mycket torde tala till förmån för upptagande af ett större fonderadt statslån, och det är att, då vi måste betala temporära lån, och att om vi endast omsätta dem genom att upptaga nya tillfälliga lån, vi undanskjuta inbetalningen af eller ock frigöra oss sjelfva från den betalningsskyldighet för anläggningen af våra jernvägar, som dock bör drabba nutiden. Detta anser jag vara orätt handladt. Man har sagt, att de skäl, som under föregående riksdag talade mot upptagande af ett fonderadt lån, äfven nu skulle ega sin fulla giltighet. Det första af dessa skäl var, såsom äfven en talare här midt emot mig anmärkte, att man, då man önskade verkställa upplåningen inom landet, till en början borde upptaga kortare lån och derigenom likasom vänja allmänheten vid obligationer, enär det vore fara värdt, att obligationer, som vore ställda på längre återbetalningstid, icke skulle blifva begärliga. Just detta skäl påstår jag numera icke ega någon giltighet, ty sistlidne Riksdag fattade beslut om upptagande af ett tillfälligt lån, att återbetalas inom minst 5 och högst 10 år. Detta lån har man lyckats med lätthet upptaga, och det har visat sig att företrädesvis de obligationer, som varit utställda på den längsta tiden eller tio år, hos allmänheten vunnit den största efterfrågan, hvadan man ock torde kunna hoppas att ingen svårighet skall möta att få ett på ännu längre, betalningstid stäldt lån mot obligationer väl placeradt. Då man påstår, att korta lån skulle vara mera begärliga, behöfver jag, för att bevisa motsatsen, endast hänvisa till det af allmänna hypoteksbanken mot obligationer i svenskt mynt upptagna amorteringslån, för hvilket redogörelse finnes införd i Utskottets betänkande. Deraf inhemtas, att dessa obligationer, löpande med 5 procents ränta och med en amorteringstid af 40 å 50 år, hvilka väl i början icke hade någon stor afsättning, med hvarje år blifvit mera begärliga, så att af dem under år 1869 försäljningen uppgått till 12,702,300 R:dr, äfvensom att under den korta tid som af innevarande år redan förflutit, försäljningen af dessa obligationer stigit i ännu större proportion än under föregående åren, hvaraf tydligen synes att förtroendet för dessa obligationer allt mer och mer växer. Nu invänder man vidare, att dessa obligationer icke synnerligen mycket afyttras inom landet, utan att största delen af dem försäljas på utrikes orter. Att så till en del är för-

hållandet kan jag icke bestrida, men att äfven ett högst betydligt belopp af dem försäljas inom landet, derom kan man öfvertyga sig, om man gör sig besvär att infinna sig i hypoteksbankens kontor någon dag då räntan å dessa obligationer betalas, i hvilket fall man med förvåning skall finna huru många personer i dessa obligationer nedlagt sina små besparingar. Jag tror sålunda, att de skäl, som under föregående riksdag föreburos mot längre lån, icke vidare hålla streck, utan att erfarenheten redan nogsamt visat, att sådana större amorteringslån hafva ganska god förhoppning att gå inom landet.

Under sistlidne riksdag afslogs det ifrågasatta fonderade statslånet äfven på den grund, att inga större utgifter förefunnos, hvilka kunde rättfärdiga upptagandet af ett sådant lån. Detta var *då* fullkomligt sannt, men nu är förhållandet förändradt, sedan Riksdagen beslutat östra och norra stambanornas färdigbyggande, samt dessutom afbetalning nu förestår å två temporära lån å tillsammans 10,000,000 R:dr. I likhet med en föregående talare här framför mig vågar jag påstå, att i samma ögonblick Riksdagen beslutat fortsättandet af Statens jernvägsbyggnader, har den äfven bestämt sig för upptagande af ett större lån, enär det väl icke kan vara meningen att allt framgent blott genom tillfälliga lån bestrida alla dessa utgifter.

Man har vidare sagt, att den summa som verkligen behöfde upplånas icke till siffran vore känd, och man har stödt detta påstående på tvänne skäl, hvaraf det ena är att man i afseende å den norra stambanan för närvarande icke så noga kunde veta, huruvida kostnaderna för densamma komme att blifva större eller mindre än det belopp hvartill de nu blifvit beräknade. I detta afseende vill jag uttala som min önskan, att en grundlig undersökning måtte göras, på det att denna banas byggnadsätt må blifva det billigaste som är förenligt med nödig säkerhet och gagn för det allmänna. Skulle nu genom en sådan undersökning visa sig, att en nedsättning af en eller ett par millioner i omkostnaderna för denna bana kunde göras, kunde ju dessa medel framdeles användas till andra allmännyttiga ändamål. Det andra skälet, hvilket man anført mot upptagandet af ett större fonderadt lån, är, att det icke vore känt huruvida och till hvilket belopp Staten framdeles skulle komma att lemna bidrag till enskilda jernvägsbyggnader. Ja, mine Herrar, skola vi vänta att bestämma oss för ett fonderadt lån, intilldess behovet af enskilda banor blir fullständigt känt och utredt, komma vi aldrig ifrån vårt nuvarande temporära lånesystem, och om vi fortgå på den vägen, då blir slutligen resultatet det att, när betalning af dessa små lån förr eller sednare måste ske, vi nödgas upptaga ett större utländskt lån, ty inom landet kan man ej påräkna att på en gång upptaga ett sådant.

Det har redan blifvit anmärkt, och jag vill för min del ytterligare visa, huru snart sagdt omöjligt det utan den största ansträngning af landet skulle blifva att, derest Utskottets förslag nu bifölles, på fem eller tio år verkställa alla de betalningar Staten då skulle åtaga sig. Vi hafva nemligen ännu tvänne sådana tillfälliga lån, 1867 års som förfaller till betalning 1870, 1871 och 1872 med 2,000,000 R:dr hvarje år samt 1869 års lån, som förfaller åren 1876—1879 med 1,000,000 R:dr för hvarje år. Skulle vi nu upptaga ett nytt temporärt lån, så skulle vi under åren

1876—1879

1876—1879 nödgas verkställa en särskild inbetalning af omkring 2,700,000 R:dr, som, då annuiteten å den fonderade skulden redan uppgår till omkring 5,600,000 R:dr, skulle under dessa sistnämnda år höja våra utgifter i och för statsskulden till öfver 8,000,000 R:dr. Jag tror sålunda, att vi, genom att nu åter besluta oss för upptagande af temporära lån, antingen skulle öfver höfvan anstränga landets krafter eller ock derigenom på förhand uttala, att vi icke inom den bestämda tiden af tio år, utan endast genom omsättning ämna betala våra statslån, och detta sätt att gå till väga anser jag hvarken vara klokt eller med Statens värdighet öfverensstämmande. Jag kan sålunda icke finna annat, än att de, som under sistlidne riksdag hyste betänkligheter vid att bifalla dåvarande Stats-Utskotts förslag i ämnet, nu böra finna dessa betänkligheter undanröjda, samt att hvar och en skall inse, att den enda rätta väg vi hafva att beträda, för att på ändamålsenligaste sätt ordna Statens finanser är att upptaga ett amorteringslån. Om jag, för att taga ett exempel från det enskilda lifvet, vill företaga en större odling eller uppföra en större byggnad och dertill saknar egna medel, så söker jag väl, om jag är klok, att bereda mig tillgång dertill genom att upptaga ett amorteringslån, men icke upptager jag väl gerna upprepade gånger mindre diskontlån, hvarmed olägenheten af ständigt återkommående omsättningsskyldighet är förbunden. Om nu detta sednare sätt att gå till väga icke är det ändamålsenligaste för den enskilde, så är det väl ännu mindre detsamma för Staten.

Af alla dessa i korthet anförda skäl tror jag fullt och fast, att rätta tiden nu är inne att biträda det af Herr Axel Bergström nyss framställda förslaget, hvilket hufvudsakligen öfverensstämmer med Friherre Funcks reservation, dock med den förändring att första och andra punkterna af densamma blifvit sammanslagna, hvarigenom utsläppande af obligationer under de kommande åren bestämdare begränsas, hvarföre jag ock anser, att detta förslag är ganska väl förtjent af Kammarens bifall.

Herr Tranchell: Då Stats-Utskottets ärade ordförande, såsom skäl för den omkastning hans åsikter om lämpligaste sättet att upplåna medel till fyllande af statsverkets behof sedan sistlidne riksdag undergått framhållit den omständigheter, att denna Kammare, vid nämnde riksdag med betydande majoritet uttalade sig *emot* upptagande af det fonderade statslån å 30 millioner, hvarom dåvarande Stats-Utskott framställt förslag, men *för* upptagande af ett tillfälligt lån, och att han derföre *nu* ansett sig böra höja sig för denna majoritet, så beder jag få erinra derom, att de hufvudsakliga invändningar, som gjordes mot nämnda förslag, voro, dels att det inkommit så sent, att det omöjligen kunde grundligen öfvervägas, helst detsamma derjemte utgjort en fullständig öfverraskning, dels att man ansåge det mindre lämpligt att just vid riksdagsperiodens slut, och då alltså nya val till Andra Kammaren förestode, vidtaga en så omfattande åtgärd. Dessutom är att märka, att omkring hälften af denna Kammares ledamöter äro nyvalda och hafva alltså icke deltagit i det vid sistlidne riksdag i ämnet fattade beslut, och torde således det anförda skälet knappast befinnas hållbart.

Det synes mig derjemte, som den ärade ordföranden i Stats-Utskottet icke varit rätt försigtig, då han såsom bevis på inkonsequens hos en annan ledamot åberopat den vid sistlidne riksdag i detta ämne förda diskussion, ty någon fullständigare och kraftigare bevisning för olämpligheten att fortfarande upptaga tillfälliga eller s. k. ficklån, och till förmån för ett större fonderadt inhemskt lån, än den som återfinnes i den ärade ordförandens egna då afgifna yttranden, kan man knappast önska sig.

Såvidt jag rätt uppfattat, har under diskussionen framhållits, att det nu vore fråga om att upptaga ett lån på 40 millioner, och jag ber därför att få lägga särskild vikt vid, att det ingalunda är fråga om att under detta och nästkommande år upplåna högre belopp än de behöfliga åtta och en half millionerna, fastän man, till undvikande af de många smålånen med korta återbetalningstider, vill på en gång upplägga ett större fonderadt amorteringslån, för hvilket obligationer sedermera kunna småningom och i mån af behof afyttras.

Det har blifvit anmärkt, att man icke borde anordna ett dylikt större lån, förrän behofven vore närmare utredda. Hvilka behof i en framtid kunna uppstå kan naturligtvis aldrig på förhand med säkerhet beräknas, men så som förhållandena för närvarande ställa sig, och i öfverensstämmelse med vid denna och föregående riksdagar fattade beslut, äro behofven temligen konstaterade. Enligt den uppgjorda statsregleringen erfordras för år 1870 och 1871 8,500,000 R:dr. Till återbetalning af den del af de temporära lånen, hvilken icke ingår i närvarande statsreglering, behöfvas 6,130,000 R:dr samt till fullbordandet af nordvestra samt östra och norra stambanorna 21,755,000 R:dr, således tillsammans 36,385,000 R:dr. Man anmärker visserligen, att genom användande af ett billigare byggnadsätt för norra stambanan en besparing i anläggningskostnaden af kanske 2 à 3 millioner skulle kunna uppstå, hvarigenom lånebehofvet minskades. För min del är jag fullt öfvertygad om, att, ehvad norra banan bygges smalspärig eller bredspärig med lättare öfverbyggnad, en ej obetydlig besparing i anläggningskostnaden skall kunna vinnas, men i detta fall och då det af Herr Bergström ingifna förslaget innehåller att lånet skulle utgöra *högst* 40 millioner, behöfver man ju icke sträcka upplåningen längre än till det belopp, som för de afsedda ändamålen erfordras. Skulle mau deremot vilja göra detta, torde väl icke något oöfvervinnerligt hinder möta, för att använda det möjliga öfverskottet till understöd åt enskilda jernvägsanläggningar.

Det har äfven blifvit sagdt, att det nu vore en olämplig tid att upptaga ett större fonderadt statslån. Det är visserligen omöjligt att säga, huruvida den nuvarande tidpunkten är den aldra lämpligaste för en dylik åtgärd, men hvad jag vågar bestämdt säga är att den icke är den olämpligaste. Erfarenheten lärer, att inom handels- och finansverlden inträffa vissa periodiska rubbningar, hvilka fått namn af kriser, och hvilka nästan regelbundet hvart tionde år återkomma — åtminstone har så varit förhållandet under innevarande århundrade. En af verkningarne af dylika kriser är att afskrämma kapitalister från att binda sina penningar i permanenta företag, och en viss tid efter krisernas slut och intilldess återvaknadt förtroende ånyo framkallat företagsamhetsandan, förefinnas vanligen betydande belopp ledigt kapital, för hvilket säker och ändamålsenlig

placering sökes. Vår egen erfarenhet bestyrker detta förhållande, ty det lån vi upptogo 1860 eller tre år efter 1857 års svåra kris var det billigaste statslån vi någonsin erhållit. Vi stå nu ungefär på samma tids skilnad från det sednaste decenniets kris, och redan detta är en indirekt antydning derpå att tidpunkten för ett fonderadt statslån nu icke är olämplig. Men ett direkt bevis derpå att svenska statsobligationer nu skola blifva begärliga hos allmänheten, hafva vi uti det sista årets gynnsamma skörd, den närvarande rika penningetillgången och de för öfrigt goda konjunkturerna. Man säger slutligen, att de tillfälliga lånen hittills ställt sig billigast. Ja, det kan icke bestridas att de sednast upptagna tillfälliga lånen synas ganska billiga, men då vi icke kunna betala dem medelst statsinkomster, utan måste göra det medelst nya lån, torde det ännu vara för tidigt att tala om deras billighet, då vi ju icke kunna veta på hvilka villkor vi framdeles kunna förskaffa oss de för de förras omsättning erforderliga nya lånen; kanske tvingas vi då att upptaga ett ytterligare större utländskt fonderadt lån, hvilket jag för min del anser skulle vara en stor olycka, eller att gå ända derhän att upptaga ett utländskt tillfälligt lån, likasom då vi 1865 nödgades taga ett dylikt å 8,100,000 Mark Banko, hvarå den effektiva räntan utgjorde 8,111 procent.

Sedan Herrar Axel Bergström och Kolmodin emellertid så fullständigt utvecklat detta ämne, vill jag icke vidare upptaga Kammarens tid utan inskränker mig till att yrka bifall till det af Herr Axel Bergström formulerade förslaget.

Friherre Gripenstedt: Ännu en gång måste jag, likasom vid ett föregående tillfälle för icke länge sedan, beklaga att det numera icke finnes tillräcklig tid öfrigt för att vid denna riksdag så grundligt som önskligt vore skärskåda detta viktiga ämne. Jag menar icke härmed, att vi ju icke i dag hafva tid att huru utförligt vi behaga diskutera den föreliggande frågan, men jag tror att, derest några förslag som kunde vara förtjenta af någon uppmärksamhet nu skulle framställas, så vore den återstående tiden af riksdagen alldeles otillräcklig för att hinna behörigen pröfva dessa förslag och för att kunna sammanjemka de olika meningarne samt bringa dem till ett formligt beslut. Det beslut, som nu i detta ämne kommer att fattas, måste sålunda i min tanke till en viss grad blifva ett hastverk, enär detsamma icke kan hinna grunda sig på en tillräckligt motiverad öfvertygelse, och för många blir det troligtvis icke en möjlighet att bilda sig *någon* sjelfständig öfvertygelse i saken, utan torde de komma att, så att säga, på stående fot lemna sitt votum, efter som de för tillfället tycka sig finna skälen *för* eller *emot* ett gifvet förslag vara mest talande, ehuru måhända dessa skäl väl kunde behöfva i mera lugn och i samråd med andra personer bättre och noggrannare öfvervägas. Orsaken till denna min åsigt att den närvarande tiden är allt för knapp tilltagen torde bäst visa sig af de anmärkningar, hvilka jag nu med anledning af Utskottets föreliggande betänkande ber att få framställa.

Min första anmärkning är af mera formel natur och angår hela uppställningen af den framlagda statsregleringen. Jag tror nemligen för min del, att denna uppställning, ehuru mot dess detaljer ingenting är att anmärka, likväl i sin helhet lika litet nu som under flera föregående år är fullt lämplig eller tillfredsställande, enär densamma icke gifver ett

klart och riktigt begrepp, om Statsverkets verkliga ställning, utan är i detta hänseende i viss mån förvillande. Det ser nemligen ut, som skulle det nu, vid betraktande af slutsummorna, likasom vid flera föregående tillfällen, finnas en betydlig statsbrist, hvilken behöfde genom lån betäckas. Men denna statsbrist är dock icke verklig utan endast skenbar, enär uti sjelfva statsregleringen blifvit upptagna summor, hvilka egentligen icke höra dit, nemligen utgifterna till Statens jernvägsbyggnader. Det finnes icke någon statsreglering i verden som icke skulle kunna komma att uppvisa ett betydligt defecit, derest man bland de egentliga statsutgifterna äfven uppförde omkostnader för jernvägsbyggnader, hvilka ju kunna beslutas i hvilken utsträckning som helst; och äfven under den tid då Statsverkets tillstånd hos oss var som mest blomstrande, d. v. s. då dess inkomster årligen lemnade betydliga överskott, hvilka kunde till mångahanda nyttiga ändamål användas — deribland äfven till skattelindringar — skulle en högst betydlig statsbrist hafva visat sig, derest anslaget till Statens jernvägsbyggnader under denna tid hade ingått i budgeten. Så skedde likväl icke, och detta är icke någon likgiltig sak, ty dett ligger en stor vikt på, under hvilka omständigheter ett statslån upptages. Så länge det nemligen är känt och oomtvistadt, att dylika lån upptagas endast till jernvägsbyggnader, lider Statens kredit ej det ringaste på en sådan upplåning, ty man vet att Staten eger full valuta för de upplånta medlen, på samma gång som den utvecklat sina hjelpkällor; men i samma ögonblick som man blandar dessa lån med öfriga statslån, blir förhållandet annorlunda. För alla dem som i detta ämne sakna tillräcklig kännedom eller urskiljning, vill det då synas som om en statsbrist verkligen vore för handen, och en upplåning, äfven då den endast har sin grund i fortsatta jernvägsarbeten, anses *då* ega rum för Statens allmänna behof, hvilken föreställning måste ganska menligt inverka på Statens kredit. För att nu finna riktigheten af mitt påstående att för närvarande icke någon egentlig statsbrist förefinnes, behöfver man endast kasta en blick på sid. 2 och 3 af Utskottets memorial, hvaraf inhemtas att den skenbara statsbristen eller s. k. statsfyllnadssumman i och för 1871 års statsreglering uppgår till 1,842,000 R:dr. Men om man från de öfriga statsutgifterna afdrager anslaget till jernvägsbyggnader under detta år, 3,160,000 R:dr, så visar sig i stället för den skenbara bristen ett verkligt överskott af 1,318,000 R:dr. På samma sätt äro Utskottets utgifter förvillande i afseende å beräkningen af Riksgäldskontorets ställning för år 1871. Dess brist upptages nemligen till 11,100,000 R:dr eller, efter afdrag af bevilningen 2,600,000, till 8,500,000 R:dr, hvilken summa också, enligt Utskottets förslag, är den som skulle upplånas. Men för att inse, att denna sistnämnda summa, det vill säga hela lånebeloppet, i sjelfva verket icke utmärker en statsbrist, utan endast och allenast anslag till jernvägsbyggnader, måste först härifrån afräknas det vid denna riksdag beviljade anslaget till nordvestra stambanans färdigbyggande, hvilket utgör ett belopp af 1,600,000 R:dr och vidare jernvägsbyggnadsanslaget för nästkommande år, eller 3,160,000 R:dr, samt slutligen de till amortering af 1867 års statslån under åren 1870 och 1871 förfallande andelarne, utgörande 3,870,000 R:dr, hvilka medel redan förut blifvit använda till jernvägsbyggnader, eller tillsammans 8,630,000 R:dr. Att dessa penningar äro till

hvertenda öre antingen redan använda till förut byggda jernvägar eller nu blifvit till sådana arbeten anslagna, inhemtas för öfrigt med fullkomlig klarhet af bilagan å betänkandets sista sida. Då nu emellertid fråga är om ett statslån å 8,500,000 R:dr, men af hvad jag redan med siffror tydligen visat på ett sätt, som jag förmodar icke gerna kan bestridas, framgår att 8,630,000 R:dr, således 130,000 R:dr *mera* än det nu ifrågasatta lånet, dels redan blifvit till jernvägsbyggnader använda, dels nu äro till sådant ändamål anslagna; så torde det väl också vara oförnekligt, att meromnämnda lånesumma icke kan anses blifva upptagen till betäckande af en befintlig statsbrist, utan helt enkelt till att betala de summor, hvilka äro eller blifva på jernvägsanläggningar använda. Emellertid blir detta förhållande i allmänhet ej strax synligt, och häraf visar sig i min tanke behovet af en annan sifferuppställning i afseende å de summor som i budgeten förekomma, hvilket behof så mycket tydligare uppenbarar sig, då en talare som nyss hade ordet och hvilken eljest så väl väljer sina ord, slutade sitt anförande med den anmärkning, att det vore ett sorgligt slut på hvarje riksdag, då man ständigt nödgades afsluta hvarje sådan med en ny skuldsättning. Jag tror likväl, att det hade varit rättare om den ärade talaren här nyttjat ordet *upplåning*, ty hvarje ny upplåning utmärker ej ovilkorligen en ökad skuldsättning, då dermed kan afses endast omsättning af äldre skuld.

Hvad jag har velat visa är, att denna sammanblandning af anslag till jernvägsbyggnader med öfriga statsutgifter leder till en falsk föreställning om Statsverkets tillstånd, och jag har ansett det nödigt att framhålla detta förhållande, på det att det må blifva klart för hvar och en som måhända icke närmare eger insigt i detta ämne, att detta oupphörliga tal om en befintlig statsbrist är i viss mån beroende på en sifferuppställning som jag för min del icke kan finna nöjaktig, och hvilken härleder sig från hvad jag anser hafva varit en olycka, nemligen att man år 1866 för första gången sammanblandade jernvägsfonden med öfriga delar af Statens inkomster och utgifter. Skälet till denna åtgärd, hvilken vidtogs af dåvarande Stats-Utskott, vill jag antaga hafva varit, att man då fann nödigt i statsbudgeten intaga de summor som tillhörde jernvägstrafiken, och detta var otvifvelaktigt ganska riktigt, ty det kunde naturligtvis ej anses annat än olämpligt att en så vigtig sak som jernvägstrafiken, hvilken både till inkomster och utgifter uppgår till många millioner, skulle helt och hållet vara undandragen Riksdagens pröfning. Men ehuru det således var alldeles i sin ordning, att de inkomster, som jernvägstrafiken lemnar, äfvensom de utgifter densamma medför, blifva så väl å ena som andra sidan synliga i statsregleringen, så är likväl förhållandet helt annat i afseende å omkomnaderna för jernvägars *byggande*. Jernvägstrafiken är en fortlöpande sak, som alltid, så länge Staten sjelf eger jernvägar, bör tillhöra dess drätsel, men jernvägsbyggandet åter, hvilket är något tillfälligt och beroende af hvarje Riksdags beslut, bör deremot, för bibehållande af en redig öfversigt öfver ställningen, icke sammanblandas med den öfriga statsregleringen, utan hållas derifrån afskild, likasom också hela denna förvaltning tillhör en särskild myndighet. Då emellertid, såsom redan är nämnt, 1866 års Riksdag företog sig att intaga icke blott jernvägstrafikens så väl inkomster som utgifter utan äfven anslaget till jernvägsbyggnader, hvilket då uppgick till 6,060,000 R:dr i statsregleringsförslaget, så

är det från denna stund som den nuvarande villervallan i detta hänseende daterar sig. Det var klart att genom denna åtgärd en betydlig så kallad statsbrist skulle synas uppkomma, fastän den egentligen blott bestod i ett jernvägsanslag; och sedermera har en dylik statsbrist riksdag efter riksdag omtalats, ehuru med undantag af 1868, då en verklig statsbrist förefanns, denna benämning, såsom jag nyss sökt visa, oftast varit högst oegentlig. Nu är emellertid föga förhoppning eller möjlighet att få detta missförhållande rättadt, och just deruti ligger enligt min tanke det bekymmersamma, att, äfven om vi inse det oriktiga uti denna uppställning, vi likväl icke på den korta återstående tiden af Riksdagen häruti hinna vidtaga någon förändring, utan måste låta ett oriktigt och förvillande förhållande fortfara.

Jag ber nu att få öfvergå till den föreliggande lånefrågan, hvilken, såsom hvarje sådan, innehåller tvänne hufvudomständigheter, nemligen den ena lånebeloppet och den andra lånesättet. Lånebeloppet har af Utskottet blifvit föreslagit till 8,500,000 R:dr och lånesättet skulle blifva en tillfällig upplåning. I afseende på sjelfva beloppet har jag nu, såsom alltid, trott att man bör bestämma detta efter *behofvet* och *ändamålen* med upplåningen, hvilka man bör hafva klart för sig. Hvilka äro då de ändamål, för hvilka denna upplåning bör ske? Jo, såsom vi alla veta, är det i främsta rummet för att skaffa oss tillgångar att dermed bestrida kostnaderna för redan beslutade jernvägsbyggnader, äfvensom för att konvertera de lån, hvilka redan blifvit för jernvägsbyggnader använda, men som icke utan allt för stor svårighet kunna återbetalas på det sätt, som vid den tillfälliga upplåningen bestämmes. Men derjemte anser jag, att man äfven bör hafva ett annat ändamål för ögonen vid den nu ifrågasvarande upplåningen, och detta är att definitivt reglera Statens finansställning, d. v. s. att lånet bör uppgå till så stort belopp, att det kan uppfylla behofven icke blott för dagen, utan äfven för den närmaste framtiden, så att vår finansiella ställning derigenom blifver ordentligen reglerad och vi sålunda ej vidare må behöfva fortfara med denna sväfvande vigilans, som i intet hänseende kan vara nyttig eller tillräddig att fortsätta. Slutligen tror jag äfven, att vi böra afse ännu ett annat ändamål med detta lån, nemligen att detsamma bör så ställas, att man, så vidt möjligt är, kan erhålla medlen inom landet, åtminstone så till vida som detta kan ske utan att öfverbjuda näringarne och sålunda sätta dessa i någon förlägenhet. Utgående från dessa synpunkter, kommer jag naturligtvis till det resultat, att lånebeloppet vid detta tillfälle icke, såsom Utskottet föreslagit, bör inskränkas till fyllande endast af stundens behof, utan att lånet bör bestämmas till det belopp som uti Kongl. Maj:ts proposition och af åtskilliga reservanter, i enlighet med riksgäldsafdelningens beslut, blifvit föreslaget.

I afseende åter å lånesättet tror jag för min del icke, att det går an att såsom ensamt afgörande grund för detsamma antaga Utskottets resonnement, att Staten liksom hvarje enskild man måste upptaga sina lån på det sätt, att priset blir det billigaste. Det finnes utan tvifvel vissa omständigheter som modifiera en dylik grundsats, och jag vill genast uppgifva ett sådant fall, der jag tror att man skall gifva mig rätt. Om man endast afsåge det lånesätt som gifver det billigaste resultat, så skulle

detta otvifvelaktigt vinnas genom att använda premie- eller lotterilån, ty all erfarenhet talar för, att om man upptog ett sådant lån detsamma skulle hafva en strykande afgång; men jag föreställer mig, att man icke endast därför anser sig böra upptaga ett sådant, af det ganska riktiga skäl att vissa omständigheter härmed sammanhänga, som hafva ännu större vikt än onsgen att göra lånet så billigt som möjligt. Det finnes tre olika lånesätt hvilka nu äro ifrågasatta, nemligen lån med perpetuella räntor, amorteringslån samt tillfälliga lån. Jag ber att i afseende å dessa trenne lånesätt få framställa några anmärkningar, till en del rörande sjelfva benämningarne. Detta kan måhända anses småaktigt och utan vikt, men det är icke alldeles så, ty uti benämningen af en sak ligger ofta en anvisning om beskaffenheten af sjelfva saken. Lån med perpetuella räntor äro, såsom redan sjelfva namnet antyder, beständiga och ouppsägbara samt i afseende å betalningstiden obegränsade, hvilket i vissa hänseenden onekligen medför sina fördelar. Deremot är betalningstiden vid amorteringslån till en viss period begränsad. Detta gäller dock endast i afseende å hela *summan* af ett amorteringslån, hvaremot betalningstiden för hvarje särskild obligation af detsamma icke är på förhand bestämd, utan beror på lottniing, enär t. ex. en nummer kan utfalla redan det första året och en annan ej förr än efter 40 ja, ända till mer än 60 års förlopp, hvilket jag tror tyvärr är den amorteringstid, hvartill några af våra lån äro utsträckta. Men just uti denna obestämda betalningstid af dess obligationer är det som denna låneform enligt min tanke har sin svaga sida. Då nemligen betalningstiden är obestämd, så är det klart att den som har tillgångar att placera i dylika obligationer, endast med tveksamhet vågar göra detta, dels emedan det icke finnes någon garanti för att han icke, antingen förr eller sednare än han önskar, får sina obligationer utlottade, dels emedan det är förenadt med ganska stort besvär och äfventyr att öfvervaka alla dessa utlottningar så, att man icke genom försummelse ådrager sig förlust. För öfrigt medför alltid ett sådant lånesystem, der återbetalningstiden är obestämd och således kan blifva långt aflägsen, den olägenheten, att om man dessförinnan behöfver disponera sitt kapital, så måste detta ske genom försäljning till dagens kurs, hvilket kan medföra kännbara förluster, helst i vårt land der en fullt ordnad och tillräcklig fondmarknad ännu ej hunnit utveckla sig.

Den tredje af de nyss anförda låneformerna, hvilken man, i min tanke, temligen oegentligt gifvit benämningen "tillfälliga lån" har deremot sin väsendtliga och karaktärsbestämmande olikhet med de två andra lånesätten deruti, att vid lån af detta slag betalningstiden, ej blott för hela lånebeloppet utan äfven för hvarje särskild obligation, är på förhand noga bestämd. Detta är en högst väsendtlig omständighet, och man får efter min uppfattning ett alldeles skeft begrepp om dessa s. k. temporära eller tillfälliga lån, då man — kanske till följd af den felaktiga benämningen — nödvändigt vill föreställa sig, att de måste inskränkas till endast en kort tid, under det att deremot, enligt mitt förmenande, intet hinder finnes för att denna klass af lån äfven på längre tid med största fördel kan begagnas. Skilnaden är endast den att, då vid ett vanligt amorteringslån betalningstiden för hvarje obligation är obestämd och beror på utlottningen af en viss del af lånet årligen, så är vid ett så beskaffadt lån, som

jag förordar och som jag skulle vilja kalla *serielån*, betalningstiden på förhand bestämd genom lånets indelning i olika serier, så att en serie förfaller till betalning ett visst år, en annan serie året derpå o. s. v. Om man då tänker sig ett sådant lån, hvilket skulle återbetalas på 40 år, så kan man antingen indela det i 40 serier med bestämda förfallotider, eller ock kan man bestämma återbetalningen på det sätt, att amorteringen af lånet börjar först efter en tid af t. ex. 10 år eller någon annan tidpunkt, som kan vara läglig — t. ex. efter 1879, då fjerde serien af 1869 års lån är utgången — i hvilket fall seriernas antal måste minskas och rättas efter den återstående tiden för lånets amortering. Detta system har den enligt min tanke högst vigtiga fördel med sig, att hvar och en på förhand vet när hvarje obligation skall betalas, och att man såhunda kan skaffa sig sådana som bäst passa efter hvars och en omständigheter. Den som anser sig inom kortare tid behöfva återfå sina penningar, väljer naturligtvis obligationer på den betalningstid som närmast motsvarar hans önskuningar, och den som i främsta rummet afser en säker placering på längre tid, såsom t. ex. kassor och stiftelser, han tager helst en obligation af de sista serierna, som äro tillgängliga. Erfarenheten har bekräftat att så tillgår, och det har visat sig, att vid val af olika serier som erbjudits allmänheten, de aflägsnaste, hvilka mest närma sig till hvad man kallar en fast placering, varit de begärligaste. Jag har förr varit något tveksam, huruvida ännu, då en större fondmarknad hos oss saknas, tiden vore inne att utsläppa obligationer på lång tid, med utsigt att få dessa obligationer placerade inom landet, hvilket jag för min del lifligt önskar och således äfven vill geuom lånesättet, så vidt möjligt är befördra; men jag böjer mig med glädje för den erfarenhet, som i detta afseende blifvit på sednaste tiden vunnen. Det vill också synas mig, som kunde man på grund af denna erfarenhet med temligen stor visshet förutse, så väl att ett lån på längre tid numera kan här i landet utan svårighet eller olägenhet upptagas, som ock att den låneform, hvilken Riksgäldskontoret redan två gånger med fördel, för kortare lån begagnat, d. v. s. mot obligationer, der återbetalningstiden är på förhand bestämd, äfven med framgång kan användas för lån med längre framskjutna förfallotider, enär det visat sig, att just dylika serier varit de som af allmänheten mest efterfrågats.

Af hvad jag nu yttrat framgår, att enligt min mening bör man besluta sig för ett lån som icke endast fyller behovet för dagen utan äfven i öfrigt uppfyller de ändamål som med denna upplåning äsyftas, samt att man, med nödiga modifikation, bör välja den form för lånet, som hittills begagnats för de tillfälliga lånen, heldre än att upptaga ett s. k. amorteringslån, hvars förnämsta lockelse ligger i den kapitalrabatt, som dervid alltid måste beviljas och som sedan bereder utsigt att genom lycka vid utlottningen göra någon vinst.

Genom ett serielån skulle deremot dessa uppoffringar och olägenheter kunna undvikas, ty det är min bestämda öfvertygelse, att om räntan på ett dylikt lån sattes till 5 procent, så skulle icke någon kapitalrabatt behöfva lemnas, utan obligationerna ganska väl finna afsättning al pari. I sådant fall skulle alltså detta lån, åtminstone till den del som för närvarande är meningen att utgifva, erhållas till billigare pris än något enda af våra föregående lån, hvilka alla, enligt hvad betänkandet utvisar, draga

en effektiv ränta, som mer eller mindre öfverstiger 5 procent, och som för 1868 års lån uppgår i det aldra närmaste till 6 procent.

En särskild anledning till denna min öfvertygelse är den, att en stor del af det nya lånet skulle användas till inlösen af de obligationer med 5 procents ränta, hvilka förfalla till betalning under detta och nästkommande år, och jag vågar bestämdt påstå, att en ganska stor mängd af dessa obligationers innehafvare, hvilka ej önska återfå medlen, utan fortfarande vilja hafva dem säkert och förmånligt placerade, med nöje skulle, i utbyte mot de gamla obligationerna, taga emot nya sådana å 5 procent, ställda på den tid som de för sig finna lämpligast.

Jag tror derföre för min del, att ett dylikt serielån skulle hafva stor framgång, enär såväl enskilda personer som ock allmänna verk och inrättningar med glädje skulle placera sina medel mot dylika obligationer som löpte med en nöjaktig ränta, och hvilka, utan att vara underkastade lottnings, hade en på förhand bestämd förfallodag. Genom att sålunda gå till väga kunde man på ett enkelt och för alla lättfattligt sätt, och derjemte på billigare villkor än hittills varit möjligt inom landet anskaffa det lån som erfordras ej allenast för att fylla de ögonblickliga behofven, utan ock för att fullborda de jernvägar, som blifvit beslutade, samt dermed äfven afsluta den finansiella oreda som uppkommit genom dessa oupphörligt återkommande små låneoperationer för jernvägarnes utförande.

Då jag emellertid icke kan hoppas, att det förslag, jag nu tagit mig friheten framställa, skulle kunna genast vinna Kammarens bifall — ty den menskliga öfvertygelsen är icke såsom ett ark hvitt papper, på hvilket man endast behöfver nedskrifva en tanke, för att den der skall fästa sig, utan denna öfvertygelse behöfver någon tid för att slå rot och komma till mognad — och då det ej heller torde vara skäl att nu i Riksdagens sista dagar yrka en återremiss af frågan till Utskottet, så vill jag icke heller begära proposition på det af mig nu framställda förslaget, utan förenar jag mig derföre med dem som vilja upptaga ett större amorteringslån, utan att likväl närmare angifva sättet för upplåningens verkställande, hvilket må öfverlemnas till Fullmäktige i Riksgäldskontoret; hvaremot jag bestämdt måste motsätta mig, att ett så litet amorteringslån som på 8,500,000 R:dr skulle komma att upptagas.

Herr Kolmodin: En talare yttrade för en stund sedan, att min uppgift derom, att de skäl, som vid sistlidne riksdag framställdes mot upptagandet af ett större lån, numera hade förfallit, icke skulle vara riktig. Den första till stöd för detta påstående af nämnde talare gjorda anmärkning var den, att det nu, liksom vid förra riksdagen, är fullkomligt outredt, till hvilket belopp penningar inom den närmast liggande framtiden behöfde för jernvägsanläggningar upplånas, ett förhållande som bland annat skulle visa sig deraf, att ett lån på 40 millioner blifvit af en talare ansedt vara för litet, medan en annan förklarat det vara ett väl stort lån. Jag får då till förklaring af det sistnämnda yttrandet, som tillhör mig, säga, att ett lån till detta belopp väl må synas stort, då det vid Statens inledande i en länetransaktion icke torde vara ur vägen att betänka, att icke behofvet ensamt får vara den afgörande faktorn, utan att det äfven finnes en annan, som af hvarje redlig låntagare måste

tagas med i räkningen, nemligen förmågan att återbetala. Sedt ur denna synpunkt vågar jag anse ett fonderadt lån på 40 millioner vara en ganska stor affär för vårt land.

Hvad åter angår den bristande utredningen af lånebehovets storlek, så förhåller sig med den saken helt annorlunda nu än under förra året. Då var intet större jernvägsföretag för Statens räkning beslutadt; nu äro två stambanor, den norra och den östra, bestämda att på Statens bekostnad utföras. Genom detta Riksdagens beslut är ett stort och till sitt belopp i det närmaste, beräkneligt lånebehof oåterkalleligen fastställt. Läger man dertill hvad som erfordras för liqviden af våra äldre temporära lån, så torde det föreslagna beloppet få anses såsom temligen väl beräknadt, synnerligast om man, såsom jag i mitt förra yttrande antydde, icke helt och hållet vill afklippa de enskilda banornas alla förhoppningar. Att åstadkomma en närmare utredning af de framtida lånebehofven, torde, under de ständigt framträdande anspråken på statsbidrag till jernvägsbyggnader, blifva för nästa riksdag lika omöjligt som för denna.

Den andra af samme talare framställda anmärkning gälde ett inkast från fjolåret, som gick derpå ut, att man vid beslutandet af ett nytt lån icke borde allt för hastigt öfvergå från korta tillfälliga lån till amorteringslån med ganska lång betalningstid, utan deremellan bilda en slags mellanstation medelst upptagande af ett tillfälligt lån med något längre betalningstid än vanligt, för att sålunda få utrönt, om allmänheten vore benägen att placera sina penningar i så beskaffade obligationer. Häremot får jag blott erinra, att vi uti de obligationer, som varit ställda på 10 års betalningstid, redan haft en sådan mellanstation, och att denna visat sig vara alldeles förträfflig, enär allmänheten begärligt tillhandlat sig just dessa obligationer.

Deremot torde man med skäl kunna påstå, att Stats-Utskottet väl kunde behöfva en mellanstation mellan de i punkterna 1:o och 2:o af dess betänkande föreslagna lånesätten, det ena ställt, liksom 1869 års lån, på 5 till 10 års betalningstid och det andra på ouppsägbara obligationer, och jag tror, att man, för att gå i den riktning som blifvit af Utskottet antydd, gjorde klokast i att anlägga den behöfliga mellanstationen medelst ett amorteringslån, sådant det här blifvit af flere talare förordadt.

Herr Hierta: I ett sådant ämne som det förevarande är det, hvad ock erfarenheten af diskussionen i dag gifvit vid handen, svårt att säga något, som icke tillförene blifvit sagdt i afseende å den teoretiska delen af frågan, om jag så får uttrycka mig. Min afsigt är derföre nu att endast i största korthet upptaga till besvarande ett och annat, som redan i detta hänseende blifvit anfördt, så mycket heldre som jag anser det, som redan blifvit af Herrar Hedengren och Grefve Posse hufvudsakligen anfördt, utgöra ungefärligen det, som jag sjelf kunde och ville anföra till försvar för den af Stats-Utskottet föreslagna utvägen till fyllandet af Statsverkets behof. Men jag kan icke underlåta att å Utskottets vägnar söka att vederlägga en af min ärade granne här till venster framställd anmärkning enot det, enligt hans förmenande, oriktiga sätt, hvarpå Utskottet uppställt räkenskaperna, enär enligt hans åsigt allt, som rörde jernvägs-

byggnader, bort särskiljas från det öfriga af dessa räkenskaper, såsom icke egande gemenskap med den egentliga statsbristen. Ehuru jag i afseende å sjelfva motivet för denna åsigt är med honom ense, tror jag dock, att en sådan uppställning som han antydtt icke skulle varit rätt förenlig med hvad Utskottet såsom ledning och föreskrift haft att följa vid afgifvandet af detta memorial. Om vi nemligen gå till 39 § Riksdags-ordningen, så finna vi, att Stats-Utskottet har till åliggande "att granska, utreda och uppgifva Stats- och Riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning samt att föreslå ej mindre hvad till fyllandet af deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, än äfven beloppet af de summor, hvilka, jemlikt 63 § Regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas, så ock att uppgifva huru mycket bör genom beviljningar utgöras". Gå vi sedan till Utskottets föreliggande betänkande, så lyder öfverskriften derå: "Memorial, med beräkningar öfver statsregleringen för år 1871 samt förslag i fråga om fyllande af Riksgäldskontorets behof." Det är just dessa tvänne i Riksdags-ordningens 39 § angifna kategorier, som det varit Stats-Utskottets skyldighet att följa, och att de äfven blifvit följda, torde framgå vid den flygtigaste granskning af betänkandet. I början af dess pag. 2 äro upptagna inkomster, ordinarie och extra ordinarie, hvilka utgå från *Statskontoret*. Om man väger dessa emot hvarandra, finner man statsfyllnadssumman 1,842,000 R:dr, som erfordras för 1871 års statsreglering. I dessa Statskontorets räkenskaper ingår intet af hvad som rör jernvägarne, om jag undantager den summa, hvilken dit aflemnas från Riksgäldskontoret såsom behållen inkomst af jernvägstrafikmedlen, sedan utgifterna först afräknats; och således finnes i denna statsfyllnadssumma intet, som har afseende å jernvägarne, så vida icke, i följd af derom väckt och bifallen motiön, särskild supplementsumma blifvit anslagen till rörlig materiel för jernvägarne; men äfven denna rest tror jag i sådant fall anvisas å Riksgäldskontoret.

Vidare förekommer å samma sida utredning af Riksgäldskontorets behof intill utgången af år 1871. Detta är ju Riksgäldskontorets räkning, och då vid uppställningen häraf följts den af Riksdagen meddelade föreskrift, som allt sedan år 1865 iakttagits, eller att de summor, som upplånas för jernvägarnes behof, skola i denna räkning ingå, kan jag icke finna annat, än att Utskottet förfarit på sätt vederbort. Min ärade granne har vidare sagt, att det skulle bidraga till stärkande af Statens kredit eller afböjande af farhågor, som väckas af dessa ständigt återkommande statsbrister, om man hänförde hvad som för jernvägarne behöfdes till en särskild räkning. Jag tillåter mig häremot anmärka, att den större eller mindre inverkan, dessa summors upptagande i den ena eller andra räkningen kan hafva på Statens kredit, ytterst torde bero på, huruvida jernvägarne bära sig. Ty för sådan händelse, eller om de gifva full ränta å de upplånade penningarne, stärker det måhända Statens kredit att föra dessa poster särskildt, men i motsatt fall, om de betala t. ex. endast half ränta och statsbidrag får fylla resten, tror jag icke att, om de än fördes särskildt, detta skulle synnerligt bidraga till kreditens upprätthållande. Jag tror att det kan komma på ett ut eller blifva, såsom ordstäfvet lyder: hugget som stucket.

Hvad beträffar frågan om uppläggandet af ett större lån på en gång, så, ehuru jag väl förstår skilnaden i betydelsen af att "upplägga" och "upptaga" lån, eller kanske just till följd deraf, att jag förstår denna skilnad, kan jag icke inse fördelarne af att upplägga större lån, långt innan man behöfver upptaga detsamma. Icke heller tror jag, att det stämmer väl öfverens med den af mig nyss åberopade grundlagsparagrafen, hvilken innefattar föreskrift angående det som rör regleringen af Statens utgifter. I denna finnes nemligen ingen rättighet Riksdagen medgifven att upptaga lån för behof, som icke ännu äro för handen; ty der står att Stats-Utskottet skall "uppgifva Stats- och Riksgäldsverkens tillstånd samt föreslå hvad till *"fyllandet af deras behof erfordras"*. För min del kan jag icke tolka detta stadgande annorlunda, än att Utskottet icke egt rätt att föreslå upptagande af större lån än som erfordras för fyllande af behofvet, intill dess nästa makttegande Riksdag kommer att besluta om anskaffande af de medel, som behofvet då kräfver. I ordets strängaste bemärkelse anser jag närvarande Riksdag icke vara befogad att öfverskrida nyssnämnda gräns. Det är klart att vi hafva prejudikat för ett motsatt förfaringssätt, men derföre torde det dock icke vara skäl att klandra Stats-Utskottet, för det att Utskottet hållit sig så mycket som möjligt till marginalen af grundlagen, om det ock ej kunnat hålla sig inom densamma. Hvad vidare angår motiven för Stats-Utskottets åsigt om fördelarne af att nu inskränka sig till det lån, som Utskottet föreslagit, får jag säga, att på mig inverkat den föreställningen att, då i följd af många svåra år och det af åtskilliga omständigheter föranledda behof af ökade lån å många håll, som visat sig på den Europeiska marknaden, räntan så betydligt stigit, man nu borde nöja sig med ett mindre lån, helst anledning icke saknades att, om, såsom jag hoppas, ännu ett eller annat godt år inträffar, emotse räntans nedgående från den höga ståndpunkt, den för närvarande i vårt land innehar. I afaktan på en sålunda gynnsammare länekonjunktur torde ett tillfälligt lån, motsvarande nuvarande behof, vara det lämpligaste, och jag hemställer om det kan anses mera förmånligt att bestämma sig för ett större lån, hvilket under nuvarande förhållanden skulle betinga villkor, som möjligen blefve dyra både för den ena och den andra serien.

Det förslag, som Friherre Gripenstedt nyss framställde om upptagande af ett s. k. serielån, förekommer mig, jag kan icke neka det, genialiskt; och om den ärade talaren haft godheten att meddela Riksdagen eller Stats-Utskottet detsamma, under det frågan förevar hos Utskottet, hade det onckligen förtjenat att tagas i betraktande; men nu har Herr Friherren uppgifvit det såsom något, om hvars möjliga genomförande vid detta tillfälle han sjelf misströstat, hvarföre han ock synes hafva varit obenägen för att fränställa begäran om proposition å detta förslag. Jag hoppas dock, att vid nästa riksdag, då vi sannolikt behöfva upplåna mera penningar, vi skola få betjena oss af de insigter Herr Friherren i detta ämne besitter. Såsom frågan nu emellertid står, kan jag icke annat än biträda den åsigt hvori Stats-Utskottet stadnat.

Herr Jöns Rundbeck: Jag anhåller endast att få med några ord motivera min åsigt i förevarande fråga.

Då vi nu kommit i den ställning att behovet kräfver, att vi antingen år efter år upptaga nya lån eller ock på en gång upplåna en tillräcklig summa, ställd på längre tids återbetalning, synes mig frågan egentligen reducera sig derhän, huruvida vi nu med ens skola utkämpa striden och lyfta på våra skuldror den börda, som vi i allt fall förr eller sednare måste påtaga oss, eller om vi ånyo skola skjuta något deraf ifrån oss, för att derigenom än vidare återkomma till dessa vid hvarje riksdag förekommande strider. Äfven jag delar den åsigten, att man bör gå varligt till väga, men då Riksdagen nu beslutat vidsträckta jernbanebyggnader och en betydlig summa penningar dertill behöfver upplånas, tvekar jag icke att bekänna, att, då jag anser det i högsta måtto olämpligt att tid efter annan uppnegotiera lån, för att dermed betäcka föregående, jag ansluter mig till deras åsigt, som önska att nu förskaffa oss ett stillastående eller, så att säga, afslutadt lån. Vore det verkligen en hushållning att nu upptaga endast ett mindre lån, skulle jag visserligen icke haft något deremot, men då vi i så fall haft att vid nästa riksdag emotse enahanda förhållande som nu och mötas af samma rop om behovet af lån, måhända till en summa då ökad ända till 70 millioner, håller jag det för bättre att stämna i bäcken än i ån. Hyllande således den åsigt, att ett större lån blifver för landet förmånligare, enär ett sådant i allmänhet betingar så väl lägre ränta som mindre kapitalrabatt, får jag förklara, att jag icke kan biträda hvad Utskottet i första punkten af betänkandet föreslagit, och att jag så mycket mindre kan ingå på dess förslag i punkten 2, som detta är baserat på förutsättningen af en förändrad myntfot, och synes mig hafva tillkommit hufvudsakligen i afsigt att bereda införandet af en sådan, hvilken fråga med skäl kan anses för tidigt väckt.

Då jag slutligen är af samma mening, som af en annan talare nyss yttrades, att besparingar kunna göras i de summor, som blifvit till jernvägsbyggnader anslagna, tror jag icke att det vore lämpligt att, på sätt Herr Bergströms förslag innehåller, vid lånet fästa den bestämmelse, att det skall användas för fullbordandet af östra och norra stambanorna, utan anser bättre, om i stället för de deri förekommande orden: "äfvensom för att bereda tillgång dels till bekostande af norra och östra stambanornas fullbordande, dels ock" o. s. v. insättes denna mening: "äfvensom för att bereda tillgång dels för blifvande anslag till jernvägsbyggnader, dels ock" —. Derigenom har man icke bundit händerna eller betagit anläggare af enskilda jernvägar hoppet att af besparingarne af dessa medel kunna erhålla understöd. Med denna ändring, hvilken jag anhåller måtte varda i blifvande proposition intagen, yrkar jag bifall till Herr Bergströms förslag.

Grefve Posse: En talare bakom mig har förebrätt mig, att jag icke handlat försigtigt, då jag återopat diskussionsprotokollet för sistlidne riksdag. Jag anser denna förebräelse icke befogad, enär det tvärtom varit försigtigt af mig att i början af diskussionen återopa hvad jag förut yttrat och derigenom visa att min åsigt är oförändrad, men att jag, då den af sistlidne Riksdag blifvit underkänd, anser mig pliktig att böja mig för Riksdagens oförtydbara mening.

En försigtighet, som uppenbarat sig på annat sätt, ligger i Friherre Gripenstedts uppträdande. Jag hade väntat, att Herr Friherren skulle

lemnna Kammaren närmare upplysning om de skäl, hvilka föranledt honom att ändra den åsigt han förut hyst. Jag har dock icke funnit, att en sådan upplysning blifvit lemnad, utan i stället har Herr Friherren dels gjort åtskilliga anmärkningar mot Stats-Utskottets förslag i dess helhet och dels framlagt förslag till ett nytt lånesätt.

Jag skall behandla dessa olika delar hvar för sig.

I afseende först å det sätt, på hvilket statsregleringen blifvit uppställd, har Herr Friherren yttrat, att denna uppställning är sådan, att den icke lemnar ett riktigt fullt begrepp om ställningen, utan är förvillande likasom i fjor. Jag ber att dervid få erinra, att äfven i denna omständighet måtte Herr Friherrens åsigt hafva undergått någon förändring sedan i fjor, ty då yttrade Herr Friherren, vid föredragningen af Stats-Utskottets memorial angående den vid dåvarande riksdag verkställda statsreglering samt anskaffande af de för Riksgäldskontorets utgifter erforderliga medel, bland annat, följande: "Af Utskottets på ett mycket klart och enkelt sätt uti betänkandet lemnade redovisning för resultatet af statsregleringen så väl som för Riksgäldskontorets ställning framgår" o. s. v. Jag drager således deraf den slutsats, att Herr Friherren åtminstone i fjor faun sig tillfredsställd af det sätt, hvarpå Stats-Utskottet uppställt sin beräkning. Herr Friherrens nu framställda anmärkningar afse, att utgifterna till jernvägsbyggnader blifvit indragna i statsregleringen, hvilket Herr Friherren förmenade icke borde hafva egt rum, enär det blott förvillar uppfattningen om ställningen och utvisar en statsbrist, som icke finnes. Herr Friherren tillade äfven att, om man gått till väga på detta sätt äfven den tid, då Statsverkets ställning var blomstrande, skulle man äfven då hafva funnit statsbrist i stället för öfverskott. Jag ber i anledning deraf få säga, att Herr Friherren icke är den första, som uttalat den öfvertygelsen, att uppfattningen om Statsverkets blomstrande tillgång, för några år sedan till icke så ringa del berodde derpå, att en skicklig hand då visste att gruppera siffrorna, så att öfverskott måste blifva synliga. Numera tror jag knappast, att Representationen skulle finna sig belåten med ett sådant tillvägagående. Den vill veta hurudan ställningen i verkligheten är, och därför tillkommer det Stats-Utskottet att icke söka dölja densamma, utan att i ett sammanhang framlägga den så fullständig som möjligt; och det är just hvad Stats-Utskottet ock gjort. Jag bestrider dessutom under alla omständigheter att Utskottet velat öfvertyga Kammaren att någon statsbrist finnes, utan har Utskottet tvärtom sökt och äfven lyckats visa att, oaktadt det anspråk på skatteförhöjning, hvilket vid Riksdagens början framställdes, statsregleringen kunnat derförutan uppgöras. Utskottet har nemligen, såsom å sid. 3 i memorialet närmare inhemtas, visat, att till afbetalning å statsskulden utöfver den ordinarie amorteringen under åren 1870 och 1871 kommer att af befintliga tillgångar användas ett belopp af 2,560,000 R:dr. Utskottets uppfattning är således tydligen, att brist icke förefinnes, men att ett öfverskott å 2,560,000 R:dr är att tillgå.

Beträffande den andra delen af Herr Friherrens anförande, eller att man icke vore rätt väl betjent med något af de lånesätt Utskottet föreslagit, men att man väl kunde finna ett tredje sätt, som vore mera lämpligt, så fäste jag mig vid den omständighet, att, oaktadt Herr Friherren

sade, att de så kallade serielånen närmade sig hvad Utskottet kallar tillfälliga lån, han likväl slutade dermed, att, om icke det af honom föreslagna lånesättet vann sympatier, han då ville ansluta sig till Herr Bergströms förslag, ehuru detta är det som är mest afläge från hvad Herr Friherren anser vara det rätta.

Herr Finansministern har under diskussionen yttrat, att det vore farligt för Statens kredit att för långt utsträcka systemet af tillfälliga lån, men han gaf icke någon antydan om hvad han menade med uttrycket "för långt". Det torde således blifva nödvändigt att söka leta sig till den siffra, som Herr Finansministern för sig uppställt; och för att få förklaring härpå går jag tillbaka till hvad Herr Finansministern vid förra riksdagen yttrade. Då hade vi en sväfvande skuld å 6 millioner, och då ansågs ett tillfälligt lån å 4 millioner icke innebära någon våda, och det erkändes således att beloppet af det tillfälliga lånet kunde höjas till 10 millioner. Sedan 4 millioner af dessa 10 blifvit betalda af det lån, som kommer att upptagas, i hvilken form det än kommer att afslutas, så återstå 6 millioner, hvartill komma de $8\frac{1}{2}$ millioner, hvilka af Stats-Utskottet blifvit till upplåning föreslagna, summa $14\frac{1}{2}$ millioner. Det belopp, hvilket, enligt Herr Finansministerns uppfattning, är vådligt för tillfälligt lån, ligger således emellan 10 millioner och $14\frac{1}{2}$ millioner. Skilnaden häremellan är dock så liten, att den icke torde hafva någon betydelse.

Herr Finansministern sade vidare, att om man ständigt toge tillfälliga lån och dermed betalade äldre, skulle man förlora krediten, samt att de tillfälliga lånen borde under sådana omständigheter rättare kallas omsättningslån. Om detta namnombyte ifrågasatts för att diskreditera de tillfälliga lånen i denna Kammare, var utvägen icke synnerligen väl funnen, och den ärade Finansministerns uppfattning om vådan för en stat att ega en sväfvande skuld torde icke vara riktig utan snarare beroende på ett misstag, när man vet att länder som England och Frankrike hafva sväfvande skuld, hvilken motsvarar hvad vi kalla tillfälliga lån, och finna sig ganska väl vid att konvertera den, när konjunkturerna anses därför gynnande. Jag tror således, att den tillfälliga skuldsättning vi nu skulle ådraga oss icke är farlig, då den genom bifall till Utskottets förslag icke komme att uppgå till mera än $14\frac{1}{2}$ millioner.

Herr Finansministern har äfven sagt, att om vi taga ett tillfälligt lån å $8\frac{1}{2}$ millioner, som skulle återbetalas under minst fem och högst tio år, så böra vi äfven taga i betraktande, att de annuiteter å äldre lån, hvilka förfalla efter 1875, komme att ställa sig ganska högt. Vi skulle nemligen då betala $\frac{1}{5}$ af detta lån eller 1,700,000 R:dr annuiteter å förfallna lån till belopp af en million samt dessutom den vanliga amorterings- och räntebetalningen, hvilken uppgår till 5,773,071 R:dr 67 öre. Således tillsammans $8\frac{1}{2}$ millioner årligen. Ja! det är sant, men deri ligger en våda blott för dem, som vilja utsträcka jernvägsbyggandet i oändlighet, ty de framtida Riksdagar, som böra ordna dessa lånebehof, blifva säkert mindre benägna att anslå medel till nya jernvägar, än de Riksdagar hvilka äro från dessa bekynner befriade.

Herr Palander: Det är endast med motvilja som man begär ordet i en fråga, hvari man naturligen icke kan hafva särdeles djup kännedom,

och i hvilken flera utmärkte talare redan yttrat sig; men det är *ett* skäl, som dertill förmått mig. Skulle nemligen Herr Bergströms förslag vinna Kammarens bifall, har i och med detsamma möjligheten blifvit Riksdagen afklippt att bispringa anläggare af enskilda jernvägsföretag till dess dessa 40 millioner blifvit för redan beslutade stambanejernvägsanläggningar använda. Detta skulle jag anse såsom en olycka för hela landet, och jag får därför instämma i det yrkande, som af Herr Kolmodin framställts om antagande af Herr A. Bergströms förslag, med den ändring deri att orden: "äfvensom för att bereda tillgång dels till bekostande af norra och östra stambanornas fullbordande," utbytas emot dessa: äfvensom för att bereda tillgång dels för blifvande anslag till jernvägsbyggnader, dels etc.

Med antagande af detta förslag är man icke bunden vid bestämmelsen att använda de upplånade medlen endast till norra och östra stambanorna utan är oförhindrad att dermed jemväl understödja enskilda jernvägsbyggnadsföretag. En talare har väl sagt, att denna rättighet står Riksdagen öppen, om Herr Bergströms förslag godkändes äfven utan denna redaktionsförändring, men jag ber att få fästa uppmärksamhet på att detta icke är fallet, ty der står uttryckligen i momentet C, att de penningar, som genom ifrågavarande upplåning inflyta, icke få användas för andra än de i momentet A omförmälda ändamål, och under dessa kunna omöjligen enskilda jernvägsanläggningar inrymmas.

Skulle icke Herr Bergströms förslag med den af Herr Kolmodin först påyrkade förändring vinna Kammarens bifall, så, ehuru jag erkänner det riktigare ur finansiell synpunkt att under närvarande förhållanden upplägga ett större lån än att upptaga ett mindre, ser jag ingen annan utväg att rädda mig utur det dilemma i hvilket jag sålunda befinner mig, än den att rösta för bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr *Berg* förenade sig med Herr Palander.

Herr Key: Häromdagen samtalade jag med en högt värderad vän, men hvilken tyvärr för det mesta är min motståndare inom denna Kammar. Han sade: nå, ni hafva ju i Stats-Utskottet beslutat föreslå endast ett temporärt lån i år, huru kommer sig detta, då ni föreslogo ett fonderadt lån i fjor? Få se om icke den blifvande diskussionen skall påminna om den gamla leken, när jag säger håll skall du släppa, och när jag säger släpp skall du hålla.

Diskussionen i dag har verkligen erinrat derom. Våra motståndare hafva nemligen gjort oss den äran att upprepa alldeles samma argumenter som vi i fjor anförde till försvar för upptagande då af ett fonderadt lån. Hvaraf kommer sig nu denna omkastning, så att de som då ville temporisera med litet, nu vilja "fondera" något stort? Jag skall försöka närmare utveckla detta.

Först och främst är det en och annan som, när man icke vill göra annan opposition, i Stats-Utskottets, det rabulistiska Stats-Utskottets betänkanden finner sina tvistefrön och därför leker håll och släpp med dessa; vidare är det åtskilliga som icke vilja veta af några flera så kallade ficklån, af det skäl att de påstås vara Staten för dyra och skada dess kredit,

kredit; ytterligare är det andra som, genom ett fonderadt lån nu, tro sig kunna stämma i bäcken i stället för att nödgas försöka i ån; och slutligen är det flera som hoppas, att stambanorna, de och inga andra, skola genom ett 40-millions lån få sin sak på det klara, häri ifrigt styrkta af Jernvägsbyggnadsstyrelsens anhängare.

Bland dem, som af ett eller annat af dessa skäl förordat ett större fonderadt lån, har jag fäst mig vid tvänne talare, hvilka med talang varierat det thema som i fjor anslogs af Utskottet. Jag har derföre nu under debatten sett efter hvad de yttrade förlidet år. En af dem, Herr Kolmodin, anförde likväl endast då såsom skäl för sitt instämmande i förslaget om ett litet lån, att Riksdagen skulle kunna afslutas före pingst-helgen; i år har han för den motsatta meningen om ett fonderadt lån varit vida utförligare, men — denne min ärade vän och ofta stridskamrat får förlåta mig — han har icke förekommit mig mera öfvertygande. Den andre talaren, Herr Friherre Gripenstedt, angaf bland annat såsom skäl för upptagande af ett litet lån, att han ville skaffa oss en "mellanstation," der obligationernas betalningstid skulle blifva minst 5, högst 10 år.

Jag hemställer till en hvar: Om någonsin behofvet af en sådan mellanstation är för handen, är det icke just nu? Hvad som i fjor *hade varit* rätt, och hvad som nästa år *kan blifva* rätt, det *är icke* rätt i år och hvarför? Hvarföre behöfves det nu mera än i fjor en sådan der mellanstation? Jo, derföre bland annat att vi till nästa riksdag hafva myntkomitéens förslag att vänta rörande guld eller silfver såsom standard; är det då skäl att nu upptaga ett större lån, gå Riksdagens blifvande beslut om standard i förväg, upptaga lånet i silfver för att genast måhända nödgas konvertera det i guld? Hafva vi icke vidare till nästa riksdag att emotse jernvägskomitéens förslag om enskilda jernvägar, huru många och huru långa skola dessa blifva, huru stort Statens bidrag till dem? Veta vi ännu om den beslutade norra stambanan skall byggas bred- eller smal-spårig? Är det då, under alla dessa sväfvande förhållanden, skäl att nu upptaga det lån som man hoppas skall blifva eller åtminstone vill försöka att göra till vårt sista? Kan det icke hända, att vi i alla fall blifva tvungne att "på fleres begäran" taga ytterligare lån "för aldra sista gången?"

Jag tror således, att det nu verkligen är skäl att begagna den mellanstation, som den nämnde talaren å Stockholmsbänken i fjor förordade.

Jag vill öppet varna både de så kallade nihilisterna och alla dem, som varmt intressera sig för bibanor, att gå in på hvarje förslag till fonderadt lån i år, ty meningen är att befordra stambaneintresset och på samma gång afklippa och kringskära möjligheterna till understöd åt enskilda jernvägsbyggnader. Sedan kapitalrabatten å det nya lånet blifvit afdragen, sedan de äldre temporära lånen blifvit liqviderade, sedan medel blifvit aflagda att bygga de beslutade stambanorna färdiga, huru mycket blir sedan öfrigt till biträde åt alla de orter, som vilja hufvudsakligen hjälpa sig sjelfva, men ega grundade anspråk på att i någon, om än vida ringare mån få statsbidrag och behöfva detta? Skola icke dessa orter komma att mötas med det svaret: vi hafva icke mera penningar, och vi kunna icke hjälpa er. Stambanorna hafva slukat allt och derför fån I intet.

På grund af alla dessa skäl tror jag, att man bör se tiden an och begagna den mellanstation, som Stats-Utskottet genom det föreslagna mindre lånet nu velat bereda. Att vi en gång slutligen måste taga ett större lån är tydligt, och då kan fråga blifva, om det ej vore skäl att göra det så stort, att större eller mindre del af de många föregående på den tyska marknaden dermed tillika kunde inlösas. Blifver konjunkturen gynnsam för något dylikt, nog tål det att tänka på.

Jag anhåller således om bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Jag skulle icke ånyo hafva begärt ordet, om jag icke till min stora förvåning hört att sådana finansierer som Herrar Gripenstedt och Posse samt Finansministern icke kunna komma öfverens om de gjorda beräkningarne.

En talare å Stockholmsbänken har velat låta påskina, att genom afslutande af ett lån å 40 millioner statsskulden icke skulle komma att ökas. Detta är dock så klart, att äfven en abcdarie kan finna att statsskulden skulle komma att ökas med minst 30 millioner. Om man upptog ett lån å 8½ millioner och deraf afbetalade 4 millioner å förut upptagna lån, återstode för andra ändamål 4½ millioner. Till jernvägsbyggnader under detta år och nästföljande år äro beviljade 4,760,000 R:dr; men dervid torde bemärkas, att jernvägsinkomsterna nästa år, som äro beräknade till 2,300,000 R:dr, borde icke såsom hvarje annan inkomst användas utan afses antingen till byggande af nya jernvägar eller till betalning å äldre jernvägslån. Om man utgår derifrån, så återstår nästa år att öka statsskulden med 2,040,000 R:dr. Detta är en så enkel beräkning att den icke kan bortfuskas.

Hvad i öfrigt Stats-Utskottets beräkningar öfver inkomster och utgifter angår, så inhemtas deraf, att till stambanor blifvit använda 98,078,288 R:dr och till enskilda jernvägar 14,601,847 R:dr, eller sammanlagdt 112,680,135 R:dr. Vidare hafva för jernvägsanläggningar upplånats 108,517,096 R:dr, och då dertill lägges den trafikinkomst, som kommit Statsverket tillgodo 5,649,801 R:dr, uppstår ett belopp af 114,166,897 R:dr. Häraf visar sig således, att vi hafva lånat 1,486,000 R:dr mera, än som blifvit för dylika anläggningar använda, dock oberäknadt de för lånen utbetalade annuiteter och kapitalrabatter. Frågan är då, om det är skäl att än vidare öka statsskulden. Jag svarar dertill nej, ty vi hafva redan kommit till den höjdpunkt, hvaröfver man icke bör gå.

De inkomster, som nu beräknas inflyta af jernvägarne, äro afsedda till andra statsändamål å de särskilda hufvudtitlarne, och detta bör noga tagas i betraktande, och det är egentligen i anledning af dessa i min tanke vilseledande beräkningar, som icke gifva klarhet öfver Statens ställning.

I afseende å 1869 års låns dyrhet yttrade en talare, att den ännu icke vore gifven. Jag anser dock, att den är alldeles gifven, och att frågan blott är, huru dyra de penningar skola blifva, som behöfvas för att återbetala detta lån, och får man då aldrig hoppas, att statsskulden får minskas. Tror man, att landet i längden står ut med det som det nu är stäldt med finanserna.

Herr Ahlgren:

Friherre Gripenstedt: Först och främst ber jag att få tillägga några ord, eller, rättare sagdt, några tankar, hvilka jag glömde att omnämna, då jag sist yttrade mig. Jag anser mig nemligen böra på förhand besvara ett inkast, hvilket lätt kan förutses, mot det system för upplåningen genom s. k. serielån, som jag nyss tog mig friheten framställa. Inkastet består deruti, att annuiteterna vid ett sådant lånesätt, som jag föreslog, ej skulle blifva lika stora hvarje år, och detta är alldeles riktigt; ty om, såsom jag antog, lånet grundades på obligationer, indelade i 40 serier, hvardera å en million riksdaler, är det klart, att första året skulle utgå, jemte inlösningen af en serie å en million riksdaler, räntan på *hela* lånet; andra året vore likaså inlösningen en million riksdaler men räntan något mindre o. s. v. Inlösningen af serierna blir alltid densamma, nemligen en million, men vid halfva tiden vore räntan endast hälften så stor som i början, och vid slutet vore den ingen. Följaktligen blefve på detta sätt den sammanlagda, årliga utbetalningen af seriebeloppet och räntan i sjelfva verket olika för hvarje år. Den, som fäster sig vid detta förhållande såsom en olägenhet och vill hafva återliqviden af lånet fixerad till ett lika belopp för hvarje år, kan emellertid äfven få denna sin önskan uppfylld. Ingenting är lättare. För att förekomma en alltför stor utbetalning under de första åren, kan man nemligen vidtaga den enkla åtgärd att i början minska återbetalningarne, derigenom att de första serierna af lånet göras till beloppet mindre då räntan är högre, men deremot, allt efter som räntan å de outlösta obligationerna minskas, de följande seriernas årssummor ökas. För egen del anser jag det visserligen icke vara någon synnerligen stor olägenhet, om annuiteterna blifva något olika, men jag har dock velat nämna, att ingenting hindrar, att, äfven med det system af serielån, som jag tänkt mig, statsbidraget för hvarje år kan blifva helt och hållet eller i det närmaste lika.

Den andra glömskan var, att, ehuru jag helst säge, att ett sådant lånesätt, som det jag förordat, användes för ett lån af 40 millioner riksdaler, jag likväl vid detta tillfälle, då jag icke hyser någon förhoppning, att denna plan kan vinna tillämpning — ty jag anser mig verkligen af grannlagenhet förhindrad att yrka återremiss i sådan syftning — ansluter mig till det förslag, som Herr Bergström framställt. Af en värd talare, ordföranden i Stats-Utskottet, har nu detta mitt beslut befunnits något underligt, ty, såsom han ansåg, stode det af mig framställda förslaget vida närmare Utskottets än det af Herr Bergström uppgifna. Detta beror likväl uppå, hvilken fråga man ställer i *första* rummet: lånebeloppet eller lånesättet. Anser man *beloppet* vara det viktigaste, och att detta är förhållandet med mig, torde väl vara tydligt af den temligen utförliga utveckling jag egnade åt de olika ändamål för hvilka upplåningen skulle ske, så är det klart, att jag måste öfvergå till Herr Bergströms förslag, äfven om detta i öfrigt icke fullt öfverensstämmer med de åsikter i afseende å lånesystemet jag uttalat. Om man deremot *icke* så mycket fäster sig vid beloppet, medgifver jag, att mitt system i *sättet* skulle kunna anses stå något närmare det, som här blifvit af Utskottet framställt. Mellan båda dessa förslag — mitt och Utskottets — finnes dock en ganska väsendtlig skilnad, just beroende af storleken och tiden för återbetalningen af lånet. Jag kan nemligen icke medgifva lämpligheten af att nu

åter upptaga ett serielån på så kort återbetalningstid som 5 à 10 år. Detta vore blott ett nytt, s. k. ficklån, hvilket icke kan undgå att vid återbetalningen kännas alltför tryckande, då denna så snart och i så stora summor skulle verkställas. Det är således ganska naturligt, skulle jag tro, att då jag anser *beloppet* vara det viktigaste och äfven i afseende å *sättet* ej oväsentligt skiljer mig från Stats-Utskottets förslag, jag företrädesvis sluter mig till det, som Herr Bergström framlagt. Om åter det visar sig, att detta förslag icke vinner Kammarens sympati, kan jag möjligen finna mig föranlåten att biträda det, som Utskottet afgifvit, om dervid göres någon modifikation. Jag måste nemligen på det bestämdaste förklara, att om ett dylikt mindre lån skall upptagas, så bör i min tanke återbetalningstiden icke utsättas så, som vid förra lånet skedde, och som Utskottet föreslagit, d. v. s. med begränsning till minst fem och högst tio år. I händelse af ett sådant lån vill jag åtminstone hafva denna bestämmelse förändrad derhän, att tiden förändras till *minst* i stället för *högst* tio år, eller att föreskriften må blifva, att betalningstiderna "skola vara *ej kortare än 10 år från obligationernas utgifningsdag*." I sammanhang härmed anser jag mig äfven böra upptaga till bemötande det af en värd talare här midt öfver gjorda förmenande, att vi *nu* genom upptagande af ett nytt temporärt lån borde intaga den mellanstation, hvarom jag talade vid sistlidne riksdag, och hvilken jag då ansåg såsom ett måhända nödigt öfvergångsstadium för att vänja allmänheten vid obligationer på längre tid. Att nu förnya alldeles samma operation som sista gången vore emellertid i min tanke föga lämpligt, då vi redan hunnit den omtalade mellanstationen genom lånet af 1869. Genom detsamma ställdes på prof allmänhetens benägenhet att emottaga inhemska obligationer, hvilka icke förföllo förr än efter tio år och erfarenheten har ådagalagt, att just obligationer på denna längsta tid voro de mest begärliga. Jag tror således, att 1869 års lån uppfyllt bestämmelsen att vara en mellanstation och att vi derföre nu, med ledning af denna erfarenhet, med allt skäl kunna öfvergå till systemet af en mera utsträckt tid för obligationernas inlösande och för öfrigt helst i den form jag haft äran uppgifva.

Sedan jag nu kompletterat mitt föregående yttrande i detta ämne, ber jag likväl att äfven få nämna några ord särskildt med anledning af några yttranden, som under debatten förekommit, och hvilka syftade på mitt förra anförande. Man har sålunda velat framhålla såsom en inkonsequens af mig, att jag vid sistlidne riksdag ansåg den framställning, som då gjordes af statsregleringen, utgöra en klar redovisning för dess resultat, men att jag *nu* klandrar en framställning af ungefär samma beskaffenhet. Jag ber likväl att få förklara — hvilket jag också redan medgifvit — att uppställningen af Utskottets betänkande äfven vid detta tillfälle är i och för sig ganska klar och tydlig i enlighet med det system man valt. Men jag påstår att uti sjelfva systemet ligger en viss oklarhet, så att ställningen framstår på ett förvillande sätt, och för min del anser jag det vara af vigt att i allt söka sanning och tydlighet, så att det verkliga förhållandet för hvar och en lätt och begripligt framstår utan några slags bifafsigter, de må vara hvilka som helst. Jag må säga, att genom detta bemödande att få en sådan uppställning, som presenterar sig på ett visst

sätt, och som, åtminstone vid ett flygtigt betraktande, lemna det intryck att en brist skulle förefinnas, äfven då någon sådan icke är för handen, ledes man till den tron, att det måtte vara ett slags önskan att angifva ställningen något annorlunda och *svagare* än den verkligen är, möjligen för att derigenom få ett motiv att stundom tillstyrka afslag å framställningar, hvilka eljest, om ställningen vore fullt tydlig och klar, man haft svårt att få giltiga skäl motsätta sig. För min del kan jag icke godkänna ett sådant förfarande, utan tror, att man här liksom alltid bör söka det sanna, rätta och klara. En värd talare ansåg det vara i sin ordning, att statsregleringen upptog allt hvad Staten hade att utbetala. Jag tror likväl, att man bör skilja mellan utgifter, som röra det ordinarie fortgående statshushållet och sådana, som äro afsedda för något visst tillfälligt ändamål och derföre böra upptagas på särskildt konto, såsom förhållandet är med jernvägsbyggnaderna, för hvilka äfven medlen måste på ett särskildt sätt anskaffas, nemligen genom lån, så att samtiden deraf ej oskäligt betungas. Samme värde talare förklarade, att Utskottets framställning af Statsverkets tillstånd icke med fog kan anses hafva blifvit uppgjord med afsigt att förvillan, ty, säger han, "hvar och en kan deraf se förhållandet." Jag bestrider icke, att förhållandet *kan*, med tillhjälp af de lemnade upplysningarne, utredas och slutligen fattas sådant det i verkligheten är, men jag hemställer, om det är detsamma att *kunna* se en sak och att verkligen *se* den. Hvad den ifrågavarande uppställningen af budgeten beträffar, tror jag mig i det föregående hafva visat, att den på grund af ett förvillande sken franter ställningen något annorlunda än den i sjelfva verket är, och det är detta som i min tanke borde undvikas.

Vidare har den värde talare funnit brist på öfverensstämmelse mellan mitt yrkande nu och vid sistlidne riksdag, så till vida att, då jag förra gången tillstyrkte bifall till ett temporärt lån, jag nu deremot yttrar mig för ett större fonderadt lån. Det synes mig dock vara mycket klart, att just de skäl, hvilka *då* bestämde mig för det *ena*, *nu* måste bestämma mig för det andra. Ty hvilka voro de skäl, som då förmäde mig att tillstyrka ett tillfälligt lån? Jo, först och främst att hela framställningen om det större fonderade lånet då var en fullkomlig öfverraskning, icke blott för mig utan för hela Riksdagen. Detta är icke förhållandet nu. Upptagandet af ett större fonderadt lån har blifvit föreslaget af Kongl. Maj:t, så att frågan härom, långt ifrån att innebära någon öfverraskning, varit en på förhand framställd sak, hvilken man haft god tid att öfverväga. Vidare var ett skäl, hvarföre jag icke förra gången ansåg mig kunna förorda det af Stats-Utskottet föreslagna stora lånet, att något behof af detsamma då icke var uppgifvet, än mindre ådagalagdt. Äfven detta skäl har numera bortfallit, ty behofvet är nu tydligen uppgifvet och lärar af ingen kunna bestridas, äfven om siffran ej kan med fullkomlig noggrannhet bestämmas, hvilket också enligt sakens natur aldrig låter sig göra. Slutligen ansåg jag, att en s. k. mellanstation då var behöfelig i saknad af erfarenhet om allmänhetens benägenhet för obligationer med längre förfallotid. Äfven i detta hänseende har erfarenhet nu vunnits, och dermed har äfven det sista skälet för mina betänkligheter emot ett större inhemskt fonderadt lån försvunnit.

Hvad Herr Jöns Pehrsson ordat derom, att jag skulle anse statskulden icke ökas genom att upplåna 40 millioner R:dr mot inhemska obligationer, innebär något så egendomligt, att det svårligen kan förklaras annorlunda än antingen genom en ovanligt klen hörsel hos den värde representanten eller genom hans oförmåga att uppfatta hvad jag yttrat.

Hvad slutligen angår samme talares påstående, att inkomsten af jernvägstrafiken icke skulle användas till annuiteterna å jernvägslånen, är det lätt att se, huru stor del af dessa annuiteter, som af Statsverket tillskjutes. Hela årsutgiften för annuiteterna utgör i rund summa 5,767,000 R:dr, men detta är icke det belopp som Statsverket måste för detta ändamål tillsläppa. Ty derifrån måste först och främst afdragas tillskottet från de enskilda banorna såsom ränta för deras lån, hvilket utgör omkring 725,000 R:dr, och vidare det öfverskott Statens jernvägar lemna genom behållning på trafiken, hvilket öfverskott under förra året uppgick till 2,443,000 R:dr. Om man lägger ihop dessa poster och drager dem ifrån annuiteternas totalbelopp, återstå endast omkring 2,600,000 R:dr, som är den *verkliga* statsutgiften, eller det tillskott som Staten gör för att amortera lånet för jernvägarne. Detta belopp kommer emellertid, enligt de resultat som redan visat sig, att innan slutet af detta år med säkerhet nedsjunka åtminstone till 2,000,000 R:dr, och blir sedermera utan tvifvel för hvarje år allt mindre. Detta är sanna förhållandet och kan förtjena att man lägger på minnet.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Under denna överläggning har af en talare blifvit framlagdt ett nytt förslag till lånesätt, som naturligtvis väckt uppmärksamhet, och detta är anledningen, hvarföre jag tillåter mig att härom yttra några ord. Den ärade talaren föreslog i sitt första anförande, att man skulle upptaga ett lån af t. ex. 40 millioner R:dr i 40-åriga serier med inbetalning af 1 million R:dr om året. Detta förslag, genomfördt i sin helhet, skulle, såsom den värde talaren äfven förklarade, då han sist yttrade sig, hafva till omedelbar följd, att annuiteterna komme att blifva vexlande. Den ärade talaren medgaf i sitt sedanast anförande, att hans förslag kunde modifieras, och att, om man ville bibehålla annuiteterna vid samma belopp årligen, man i början, då sjelfva räntan medtog en högre andel, kunde minska amorteringen men deremot öka denna, i mån som räntan förminskades. Men jag tillåter mig då fråga: hvilken är i sådant fall den egentliga skilnaden emellan ett dylikt serielån och ett vanligt amorteringslån annat, än att vid det förra lånet hvarje obligation betalas på förut bestämd tid? Jag kan likväl för min del icke finna, att detta är någon synnerligen stor fördel. Tvärtom föreställer jag mig, att, då lånet utsträcket till en tidrymd af 40 år, anledning finnes till tvekan, om många skulle vilja fästa sina besparingar i obligationer med så lång förfallotid. Af den omständighet att obligationer ställda att återbetalas om tio år visat sig vara begärliga, kan man icke, synes det mig, draga den slutsats, att allmänheten skulle vilja fästa sina penningar under fyra gånger så lång tid. Det är, tror jag, just ovissheten när en obligation tillhörande ett amorteringslån kan blifva utlottad, och förhoppningen att vid en tidig utlottning göra en vinst, som lockar till nedläggande af penningar uti vanliga amorteringslån. Det nu af Fri-

herre Gripenstedt framlagda förslaget är icke för mig någon nyhet: jag kände det förut men ansåg mig böra lägga det å sido, enär jag kommit till den öfvertygelse, att ett sådant lån hade föga utsigt att lyckas. Jag vågar fördenskull äfven anhålla, att de af Kammarens ledamöter, hvilka önska att genom ett större lån för framtiden ordna våra finansiella förhållanden, icke af det anförande, som Friherre Gripenstedt i *detta* hänseende afgifvit, ville rörande sjelfva hufvudfrågan vara tveksamma.

Efter jag nu har ordet, ber jag att få besvara en fråga, som Stats-Utskottets Herr ordförande ställde till mig personligen. Han yttrade nemligen, att jag sagt det vara för Statens kredit oklokt att utsträcka de temporära lånen allt för långt, men att jag för denna min åsigt icke afgifvit någon förklaring. Jag trodde likväl, att jag i sammanhang med detta mitt yttrande ganska tydligt angaf skälen för min mening. Jag förklarade nemligen, att under för handen varande förhållanden ett fonderadt lån syntes mig böra gifvas företräde, då med detsamma skall afses bland annat att betala ett tillfälligt lån, och jag icke ansåg det vara riktigt eller lämpligt att med ett nytt tillfälligt lån betäcka ett annat dylikt.

Att ett tillfälligt lån kan vara nyttigt under vissa omständigheter, har jag härmed aldrig velat bestrida. Men jag tror, att det icke går an att allt för långt utsträcka friheten för sig sjelf att betala upptagna lån och hvälfva bördan af dem på våra efterkommande. Det är mig ingalunda obekant, att i Frankrike och England finnes sväfvande skuld, men jag tror icke, att jag misstager mig, då jag säger, att så snart denna sväfvande skuld der stiger till högre belopp, den förvandlas till fast och fonderad. Ätminstone lärer motsatsen höra till det stora undantaget i dessa länder.

Af den diskussion, som här försiggått, har det för öfrigt varit med mycken tillfredsställelse jag hört flere ledamöter uttala sig för den åsigt, att man nu bestämdt borde beträda den väg att för kommande år så ordna Statens finansiella förhållanden att man måtte slippa att riksdag efter riksdag upptaga det ena tillfälliga lånet efter det andra. Jag hoppas äfven, att i afgörandets stund Kammarens ledamöter skola taga frågan härom i moget öfvervägande, och för min del tager jag mig friheten att, såsom särdeles lämpligt för vinnande af detta mål, ännu en gång anbefalla det förslag som Herr Bergström framställt.

Grefve Sparre: Jag ber att i största korthet få förklara, att jag vid omröstningen i detta fall kommer att tillämpa den kända grundsatsen, att "ju mera man lånar, desto mera sätter man sig i skuld" och derför bestämt mig för det minsta beloppet. Jag gör det med risk, att mina finansiella insigter skola jämföras med den berömda yttrarens af dessa ord — men jag kan ej hjälpa det. Jag tror, att de äro mera än någonsin tillämpliga, derför att man icke känner behofvet af dessa 40 millioner R:dr. Det har blifvit sagdt flera gånger förut, att vi icke veta, till hvilket belopp kostnaden för norra stambanans utförande kommer att uppgå, likasom vi hoppas, att östra banan skall kunna bringas till stånd för ett mindre belopp, än stambanearbetena hittills betingat. Om således vi nu bestämma oss för ett fonderadt inhemskt lån å 40 millioner R:dr till östra och norra banornas utförande, och detta belopp sedermera *icke*

erfordras till dessa banor — hvad tron I, mine Herrar, blifver följden? Jag känner några, som draga slutsatsen förut och hvilka skulle säga, att lånets hela belopp nödvändigt måste komma att användas till dessa stambanor, och att man således skulle utsträcka dem längre än ämnadt varit. Härmed må nu vara huru som helst, så torde i allt fall försigtigheten bjuda, att, då man nu icke kan med visslet veta, hvad man behöfver, man icke heller bestämmer sig för att låna mera, än behofvet kräfver för ögonblicket.

Det andra skälet, hvarföre jag anser, att vi för närvarande böra så mycket som möjligt begränsa upplåningen, är, att vi icke med full säkerhet kunna våra tillgångar. Jag har med glädje erfarit, att Stats-Utskottet, i stället för att vi hotades med tilläggsbevillning och förhöjning i bränvinstillverkningsafgiften för att fylla statsbristen, uppletat och framlagt för oss tillgångar, som vi ej anat, hvartill kommer, att det sista goda året och det, som nu inträdt under för landtmannen gynnsamma förhållanden, bör bidraga till att höja tillgångarne. Jag kan följaktligen icke heller ur denna synpunkt finna någon nödvändighet för oss att nu bestämma lånet större, än behofvet gör oundgängligen nödvändigt.

Slutligen — och detta är det förnämsta skälet — förekommer det mig, som vore vi icke rätt eniga vid öfvergången från det temporära lånet, hvilket system för upplåningen vi böra antaga. En talare på Stockholms-bänken har i detta hänseende framlagt ett förslag, som — jag måste erkänna det — tilltalar mig särdeles. En reservant har framställt ett annat om perpetuella räntor, och i en påföljande punkt af detta betänkande antyder till och med Stats-Utskottet något dylikt. Den erfarenhet vi numera vunnit om möjligheten att inom landet upptaga lån till ganska betydliga belopp och med längre förfallotid gör, att jag förutser, att vi, med ledning af denna erfarenhet, snart nog måhända skola blifva ense om det, som må vara det förmånligaste af dessa systemer, och jag hoppas derjemte, att ännu ett gynnsamt år till efter de olyckliga åren under 1860-talet skall bidraga till att nedsätta räntan, hvarigenom lånevilkoren kunna blifva fördelaktigare, än de äro för närvarande. Man kan visserligen säga, att 8½ millioner R:dr, hvarom för närvarande är fråga, icke betyda så mycket. Men det är klart, att om kapitalisterna veta, att under den närmast kommande tiden skall ytterligare upptagas lån å 12 eller 16 millioner R:dr, hålla de sig tillbaka ifrån att placera pennningarne på annat håll, och den ärade talare på Stockholms-bänken, hvilken jag nyss omnämnde, yttrade äfven i detta hänseende ganska riktigt, att, då man tänker på ett inhemskt lån, det är nödvändigt att icke i någon mån öfverbjuda näringarne.

Icke utan en viss förvåning har jag för öfrigt hört personer här, hvilka eljest visa sig hysa betänkligheter mot lån i allmänhet, nu uppträda till förmån för den föreslagna *större* upplåningen. En af dem har sagt, att han gör det egentligen för att förekomma understöd för jernvägsanläggningar. Jag tillstår, att min tankegång är för svag för att följa hans bevisning. Han yttrar obenägenhet för jernvägar i allmänhet och han förklarar, att han röstat nej för dem allesammans. Jag har för mycken aktning för denne vän, att jag skulle ens för ett ögonblick vilja antyda någon slags egennytta eller provinsintresse såsom motiv till hans

omdömen, men jag vill tillägga honom den menskliga svagheten att till följd af bristande erfarenhet icke förmå till fulllo uppskatta de stora fördelar, som de snabba och billiga kommunikationsmedel, som kallas jernvägar, skänka ett land. Eller skulle han måhända hafva ansett tillständigt att vägra anläggandet af telegrafkabeln till Gotland eller anslaget till förstärkande af vägbrytaren vid Wisby hamn? Jag ville emellertid till honom — liksom till de flera ledamöter, hvilka uttalat sig för det högre upplåningsalternativet, under förhoppning att allt lånande dermed skall hafva en ända — jag ville till dem ställa den frågan: kan man verkligen på allvar föreställa sig, att, om man nu bestämmer sig för ett inhemskt fonderadt lån å 40 millioner R:dr, det sedan skulle vara *slut* med alla vidare lån? Tron I verkligen, mine Herrar, att icke flera önskingar efter jernvägar finnas i landet, och tro Herrarne icke, att dessa önskingar också skola veta att bana sig väg fram? Det vore verkligen att göra sig allt för stora illusioner. Den, som således vill i allmänhet iakttaga sparsamhet tager — skulle jag tro — det minsta möjliga beloppet till lån, och det gör jag.

Grefve Posse: Jag ber att få några ögonblick taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk, för att bemöta Friherre Gripenstedts yttrande. Herr Friherren säger sig i Stats-Utskottets utlåtande spåra eller ana några bialsigter. Jag vågar på det bestämdaste förklara, att inga bialsigter der finnas, och jag vill icke heller hos Herr Friherren spåra någon bialsigt deruti, att Herr Friherren nu i Riksdagens elfte timme öfverraskar Kammarerna med ett nytt förslag till finansernas ordnande. Herr Friherren gjorde den anmärkningen, att Herr Friherren ansåg sitt förslag stå närmast Stats-Utskottets, men detta hindrade icke Herr Friherren att förklara, att om icke Herr Friherrens förslag antogs, så skulle Herr Friherren rösta för icke Utskottets utan Herr Bergströms. Herr Friherren anmärkte, att i denna lånefråga funnos tvänne moment, det ena beloppet, det andra lånesättet. Så vidt jag kunde fatta, så var enligt Herr Friherrens åsigt hufvudsaken sättet och icke beloppet, men då förundrar det mig i sanning, att Herr Friherren heldre sluter sig till Herr Bergströms förslag än till Utskottets.

De anmärkningar, Herr Finansministern riktat mot Friherre Gripenstedts förslag, anser jag mig nu kunna lemna derhän, ty Herr Friherrens förslag har i alla händelser gjort sin tjenst, först derigenom att det åt Herr Friherren själf erbjudit en brygga, å hvilken han kunnat gå öfver från sina årsgamla åsigter, hvilka nu måhända äro besvärliga, och sedan derigenom att det visat, huru landets mest framstående finansier icke äro ense om sättet för upptagande af ett fonderadt lån. Jag kan icke neka, att Herr Friherrens skäl under diskussionen sistlidet år, att öfverraskningen då hindrade honom att ingå på Stats-Utskottets förslag att då upptaga ett fonderadt lån på 30 millioner, syntes mig ganska antagligt; men är icke Herr Friherrens eget förslag nu en sådan öfverraskning. Man behöfde i fjor 4 millioner och Stats-Utskottet föreslog att låna 30; nu behöfvas 8 millioner och Kongl. Maj:t föreslår att låna 40. Man hade lika mycket i fjor som i år anledning att antaga, att anslag skulle beviljas till norra och östra jernbanorna, och att upptaga ett så stort

fonderadt lån som det nu föreslagna är lika mycket för tidigt i år som i fjor, ehuru siffrorna något förändrats. Det sednast upptagna inhemska lånet kallas af Herr Friherren för en mellanstation, och att denna operation hade framgång, är för Herr Friherren det tredje skälet att nu förordna öfvergången till ett annat system, nemligen upptagandet af ett fonderadt lån på 40 millioner, utsträckt på en amorteringstid af 40 år. Den omständigheten, att man *lyckats* i ett förfaringsätt, kan väl icke vara ett skäl för att *öfvergifva* detsamma. Jag beklagar, att jag således icke kunnat fatta skälen till Herr Friherrens omkastning i denna fråga.

Herr Finansministern framställde i bevekande ordalag sin önskan, att Kammaren måtte bevilja det af Kongl. Maj:t föreslagna lånet på 40 millioner, men Herr Finansministern utredde tyvärr icke den frågan, om Kammaren, i händelse den ingick härpå, sedermera skulle vara fri från nya lån till jernvägsbyggnader. Som Herr Finansministern nu icke är närvarande, så kan man icke hoppas på någon utredning häraf, och jag vill icke heller längre upptaga Kammarens tid.

Herr Mannersskantz: Den som afhört den diskussion, som blifvit förd i denna fråga, måste intagas af stora bekymmer, huru det någonsin skall kunna blifva möjligt för svenska Staten att få sina finansiella förhållanden på ett klokt och ändamålsenligt samt för allmänna krediten lugnande och tryggande sätt ordnade. Man hör nemligen i afseende å sådana viktiga frågor de ledande männen inom denna Kammare yttra högst skiljaktiga meningar, icke blott mot hvarandra utan vid olika tider äfven mot sig sjelfva. Skall det finnas några, på hvilka denna Kammares ledamöter, hvaribland flertalet väl måste anses ega ringa kännedom i sådana ämnen i afseende å sättet att verkställa Statens upplåningar, borde hafva att förlita sig, så vore det väl på de män, till hvilka Kammaren haft det stora förtroendet att den invaldt dem i Stats-Utskottet, men när så är, då är det i sanning beklagligt, att dessa icke i den viktiga fråga, som här är föremål för öfverläggning, ega några fastare grundsatser, än att desamma, som förra året förordade den på lång tid ställda upplåningen, nu yttra sig tvärtom. Utskottets ordförande och några andra bland dess ledamöter hafva visserligen försökt redogöra hvarföre de ändrat mening, men jag kan för min del icke tillerkänna de skäl, de anfört för sin nuvarande åsigt, någon gällande kraft. De säga, att man icke nu känner beloppet af det lånebehof, som för den närmaste framtiden kan komma att förefinnas. Men man har ju likväl åtminstone begrepp om, huru stor summa högst skall åtgå för de redan formligt beslutade norra och östra jernbanornas färdighyggande, och i fall, i afseende å byggnadssättet, det system icke kommer att följas, som Regeringen föreslagit, utan några millioner R:drs besparing i den beräknade kostnaden kan vinnas, betyder detta ingenting, då hvad som blir öfver säkerligen kommer att tagas fullt i anspråk för af Staten understödda enskilda bibanors byggande. När så är, måtte man väl kunna bestämma sig för den kloka åtgärden att göra ett obligationsbelopp af en viss summa, som man beräknar eller bestämmer att högst vilja använda till jernvägsbyggnader under något visst tidsförlopp och så utsläppa dessa obligationer, allt efter som man riksdag efter riksdag finner behofvet kräfvat och Statens finansiella ställning medgifver. Om

man gjort detta för fem eller tio år sedan, så hade man sluppit dessa in- och utländska lånetransaktioner, som enligt för svenska Staten ofördelaktiga, men för dess långifvare förmånliga kontrakt, gång efter gång blifvit uppgjorda, och emot hvilka man haft så mycket att anmärka. Som man hittills gått och enligt Stats-Utskottets förslag nu ånyo tyckes vilja gå till väga, har man varit och skall fortfarande oupphörligt blifva tvungen till att både för sådana tillfälliga lån, som det hvilket nu är ifrågasatt, och för större stående lån, som på en gång inom kort tid skola upptagas, komma att göra sig beroende af inhemska eller utländska kapitalister, banker eller bankirer, då man deremot genom den långa upplåningen, på ett lugnt sätt skött, med successivt utsläppande i rörelsen af någon mindre del för hvarje gång af obligationer, tillhörande ett större fonderadt statslån, skulle föranleda dels den stora allmänheten att direkt deri deltaga, och dels att de erforderliga lånemedlen derigenom kunna anskaffas inom landet. Om man med högst 4 millioner om året försäljer dessa obligationer inom den inhemska marknaden, och detta sker på ett reguliert sätt med i det närmaste lika belopp för hvarje år, då tror jag denna upplåning kan verkställas utan minskning i tillgångarne för andra lånebehofs lyftande, så mycket heldre som dessa papper säkerligen för många blifva en eggelse till sparsamhet och derigenom till nya kapitalers bildande i landet. Vi skola dermed kunna på äfven ur finansiell synpunkt förmånliga vilkor bygga våra stambanor, samt genom kloka besparingar vid de upplånade medlens användande äfven dermed kunna lemna kraftiga understöd åt bibanors anläggande. Med vår upplåning, på ett sådant klokt, försigtigt och sparsamt sätt skött, skola vi endast med inhemska kapitaltillgångar kunna bygga hela vårt behöfliga jernvägssystem färdigt, under det att vi, genom att uppskjuta detta efter våra förhållanden rättade upplåningssätt, som vi bort bestämma oss för för längesedan, fortfarande komma att vara utsatta för konjunkturernas vexlingar och främmande eller inhemska kontraherande lånegifvares godtycke. Om vi icke behöfva att använda hela det obligationsbelopp af 40 millioner, som nu är i fråga, så behöfves ju blott ock att låta en del af dessa obligationer ligga och förblifva oanvända. Men det lider dock väl intet tvifvel, att vi icke inom högst tio år skola behöfva alla dessa medel. Deruti finner jag således intet rimligt skäl emot att nu bestämma oss för ett större lån på en gång, att vi icke skulle veta beloppet, som jernbanorna komma att kosta; ty vi hafva ju i vår, i Riksdagens hand, att besluta huru mycket af dessa obligationer, som årligen skall utsläppas, och att, med begagnande af därför inflytande medel, bygga efter som vi finna oss hafva råd; och skulle, sedan nu ifrågakälda 40 millioner blifvit på förmånligt och omtänksamt sätt använda, vi finna oss kunna fortsätta med våra jernvägsbyggnader, så kan, efter samma grund, med säkert än större lätthet, hvad dertill behöfves genom upplåning inom landet upptagas eller insamlas. Jag tror derfore, att vi, ju förr dess heldre, eller redan nu, böra bestämma oss för den långa upplåningen, i öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t och reservanterna i Utskottet föreslagit, som ensamt kan införa lugn i vår statshushållning och förekomma ständiga ryckningar och brytningar deri. Det är just genom dessa, än större, än mindre temporära lån, som inhemska lika väl som utländska kapitalister få till-

fälle att spekulera, icke blott på ett för Staten icke alltid fördelaktigt sätt, utan ock till underhållande af en fortfarande oro och osäkerhet inom vår penningemarknad. Antydning om att vilja fortsätta det gamla systemet spåras äfven i Utskottets sednare förslag angående de ouppsägbara räntorna som skulle betalas i guld. Det måste vara omöjligt att få ut sådana papper i okänt myntslag, löpande man och man emellan i den inhemska marknaden, och de blefve troligen också svåra att afsätta på utländska börser, och de skulle derföre naturligtvis endast kunna omhändertagas af några få större kapitalister som derpå ville spekulera. I följd af hvad jag nu yttrat är tydligt, att jag för min del är benägen att bifalla Herr Bergströms förslag, men skulle likväl, liksom Herrar Palander och Kolmodin, önska att förslaget så formulerades, att af de 40 millionerna något skulle kunna få användas äfven till understöd åt enskilda banor. Jag tror detta bäst kunna ske derigenom, att man borttager mom. c i Herr Bergströms förslag, hvarigenom allt för starkt betonas, att upplåningens ändamål uteslutande skulle få vara det eller de i mom. a uppgifna. Blifvande Riksdagar skulle efter ett sådant borttagande kunna anse sig mindre bundna i sina beslut att äfven till enskilda jernvägar få använda de upplånade medlen. Jag yrkar alltså bifall till Herr Bergströms förslag med uteslutande af mom. c.

Herr Axel Bergström: Då jag nu för andra gången fått ordet i denna fråga, skall jag, af undseende för Kammarens otålighet att nå slutet på öfverläggningen, fatta mig så kort jag förmår; dock anhåller jag att få, såsom jag vid begäran om ordet ämnade, replikera i två afseenden.

Först har jag att bemöta hvad en representant från Calmar län, Herr Key, yttrade. Han bestred tiden vid denna riksdag vara inne att besluta uppläggande af ett inhemskt fonderadt amorteringslån; men medgaf, så vidt jag fattade honom rätt, det sådant borde ske nästa riksdag. Till stöd för sin åsigt anförde han hufvudsakligen tvänne skäl. Det första och viktigaste framställdes i form af en varning till de så kallade nihilisterna och anhängarne af ett bibanesystem, att icke nu biträda förslaget om uppläggandet af ett större fonderadt lån å fyratio millioner, emedan Riksdagen, om ett sådant nu bragtes till stånd, skulle möjligen komma till den uppfattning, att upplåningen för Statens räkning borde anses såsom för en längre framtid afslutad, samt följden af en sådan uppfattning antagligen blefve den, att enskilda kolag, som ville bygga bibanor, icke finge sina behof af statsunderstöd tillgodosedda. Jag kan icke annat än erkänna den älskvärda och naiva uppriktighet, hvarmed nämnde representant uttalat det innersta och sanna motivet för hans motstånd mot förslaget att på bästa och lämpligaste sätt ordna Statens upplåning och dymedelst för en längre framtid gifva fasthet och stadga åt våra finansiella förhållanden; men jag behöfver icke ingå i någon vederläggning af detta resonnement. Skulle det verkligen tarvfa vederläggning, så har omsorgen att åstadkomma en sådan besparats mig af en annan med Herr Key uti förevarande fråga liktänkande talare, nemligen Herr Grefve Sparre. Han förklarade lika öppenhertigt som Herr Key, att man icke skulle inbilla sig, det uppläggande vid denna riksdag af ett större fonderadt lån förmådde hålla anspråken å statsunderstöd för byggnad af

enskilda jernbanor tillbaka. Dessa anspråk, om de vore berättigade, skulle tvärtom veta att förr eller sednare med oemotståndlig makt göra sig gällande och för beredande af möjligheten att erhålla statsanslag framtinga ett nytt stort lån, äfven om det nu föreslagna komme till stånd. Jag befarar högeligen, att den ädle Grefven har rätt i sin förutsägelse, och att den redan vid förra riksdagen åstadkomna koalitionen af alla de enskilda jernvägsintressena skall förmå öfvermannan och betvinga allt, som sätter sig till motvärn emot dessa intressen. Men förhåller det sig så, torde Herr Keys varning få förklinga ohörd, och denna öfverläggning hållas fri från allt afseende å hvad intresset för enskilda jernvägsanläggningar kräver och tilltror sig kunna ernå.

Det andra, mindre viktiga skäl, Herr Key anförde till stöd för sin åsigt, var det, att man, innan frågan, huruvida vi skulle öfvergå från silfver till guld såsom värdemätare och grund för myntväsendet, vore afgjord, icke borde upplägga ett större, på lång amorteringsstid stäldt lån i silfver. Jag tillåter mig icke karakterisera detta skäl såsom ett svepskäl; men kan icke underlåta att anmärka, huru föga det rimmar med Herr Keys yttrade mening, att ett amorteringslån sådant som det nu föreslagna borde uppläggas nästa riksdag. Frågan om förändring af myntstandarden är nemligen då lika oafgjord som nu; ty såsom jag vid ett förutgående tillfälle visat, måste anmärkta förändring föregås af en förändring utaf 72 § Regeringsformen; hvilken sednare grundlagsförändring icke kan slutligen tillvägbringas förr än år 1873 i lyckligaste fall. Men icke kunna vi vänta ända till 1873 års riksdag med uppläggande af ett fonderadt amorteringslån och under tiden år efter år upptaga temporära lån. Något sådant har icke heller Herr Key påstått, utan tvärtom ansett behöfligt att redan nästa år upplägga ett stort amorteringslån: men hvilken betydelse kan man väl vid sådant förhållande tillmäta nu granskade skäl för afslag å min hemställan om uppläggande af ett större lån redan vid denna riksdag? I öfrigt kan jag respektera de betänkligheter en eller annan möjligen hyser mot upptagande af ett på längre amorteringsstid stäldt lån uti en aftynande, ja döende myntfot, sådan son: vår till följd af silfrets sjunkande i värde är och blifver; men jag tillåter mig fästa uppmärksamhet derå, att under sådana förhållanden det ingalunda lärer till skada, utan snarare till fördel för Staten att ikläda sig skuldförbindelser lydande å silfvermynt. Det möter dessutom inga svårigheter att konvertera skulder i silfver till skulder i guld, om vi en gång antaga guld såsom värdemätare.

Än vidare har jag att motsätta mig det af Herr J. Rundbeck framställda förslag till ändring i det af mig formulerade förslaget till beslut i frågan. Jag kan nemligen icke inse någon vinst deraf, att Herr Rundbecks ändringsförslag vunnit framgång. Då Riksdagen beslutit byggande af norra och östra stambanorna, så måste man väl sörja för att bereda tillgång till fullbordande af dessa banor, och de medel, hvilka genom successivt afyttrande af de fonderade obligationerna komma att inflyta, böra väl, i den mån banornas byggande framskrider, företrädesvis dertill användas. Skulle öfverskott uppstå, så är all möjlig trygghet mot användande af slikt öfverskott för andra ändamål än de i momentet a uppgifna beredd genom den föreslagna lydelsen af momentet c, som inne-

håller, att *“penningar, som genom ifrågavarande upplåning insflyta, må icke användas för andra än de i momentet a omförmälda ändamål”*. Möjligen uppkommande öfverskott kan således alltid, såsom Herr Rundbeck vill, utgöra en tillgång *“för blifvande anslag”* till andra jernvägsbyggnader, utan att man derföre behöfver bifalla Herr Rundbecks amendement.

Ännu en gång tillåter jag mig yrka bifall till det af mig framställda förslaget oförändradt.

Herr Hedin: Herr Talman! Utan att vilja förlänga diskussionen, anser jag mig dock böra i största korthet angifva de skäl, hvarför jag vill bifalla Utskottets förslag. Jag gör det lättast genom att anföra, hvarför jag ej kan instämma i det förslag Herr Bergström framställt; och hvarför jag det ej kan, uttryckes enklast genom att gifva några nya namn åt det förslag, som kallas Herrar Funcks & Bergströms. Jag vill då för det första kalla denna af Herr Bergström i modifierad form upptagna reservation för östra stambanans reservation mot all hofsamhet i pådrifvandet af samma banas fortsättning och fullbordan. Jag vill för det andra kalla den för den bredspåriga norra stambanans reservation. Jag vill för det tredje kalla den det slösaktiga statsbanebyggandets reservation. Jag vill för det fjerde kalla den Jernvägsbyggnadsstyrelsens reservation mot de attentater, som, Gudi lof, på sednare tiden hotat styrelsens dyra, ja alltför dyrbara lif. Slutligen och för det femte vill jag kalla den en reservation från den politiks sida, som vill oafslätligt fullfölja stadsskuldsättningen, för att sålunda undvika de indragningar, som länge yrkats, och slippa ifrån att göra till en sanning kungsordet om den största sparsamhet. När jag ser så många små räfvar stieka upp sina täcka, men illistiga hufvuden i denna reservation, måste jag yrka bifall till Utskottets förslag, och jag hoppas, att alla Kammarens nihilister och smalspårige skola rösta sammanledes.

Herr Palander: Jag skall icke många ögonblick upptaga Kammarens tid, men jag anser mig böra yttra några ord med anledning af hvad representanten från Christianstad sade derom att, i händelse besparingar kunna göras vid anläggningen af norra och östra stambanorna, något hinder icke förefunnes att använda dessa besparingar till understöd åt enskilda jernvägsföretag. Men då beloppet af dessa väntande besparingar omöjligen kan blifva känt förr än nämnda stambanor blifvit fullbordade, kunna de enskilda banorna derförinnan icke erhålla det ringaste understöd, och detta vore i sanning en stor olycka för landet. Jag måste derföre fast vidhålla Herr Kolmodins förslag, likväl under den förutsättning att, derest detta icke vinner Kammarens bifall, jag då kommer att rösta för Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till Utskottets förslag, *dels* bifall till samma förslag i öfrigt, men med den förändring deri som påyrkats af Friherre Gripenstedt, samt jemväl bifall hvar för sig till de förslag, som blifvit framställda af Herr Axel Bergström, Herr Jöns Rundbeck och Herr vice Talmannen Mannerskan tz.

Propositioner gäfvos på alla dessa yrkanden, och förklarades ja öfvervägande för bifall till Utskottets hemställan. Votering blef emellertid begärd, och då, i fråga om kontrapositionen, Herr Talmannen fann det förslag hafva de flestes mening för sig, som först blifvit framställt af Herr Bergström, äskades jemväl derom votering. Till motproposition i denna votering antogs Herr Rundbecks förslag, hvarefter först uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver *första* punkten af Stats-Utskottets memorial N:o 77 antager deras mening, som yrka att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte för sin del fatta ett så lydande beslut:

- A). Riksdagen uppdrager åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret att, till bestridande af de vid innevarande riksdag beviljade anslag till Statens jernvägsbyggnader, äfvensom för att bereda tillgång dels till bekostande af norra och östra stambanornas fullbordande, dels ock för inlösande af 1867 och 1869 årens för jernvägsbyggnaderna upptagna lån, mot fonderade statsobligationer i svenskt mynt å ett sammanräknadt nominelt belopp af högst fyratio millioner riksdaler, samt löpande med högst fem procents ränta, som halfårsvis förfaller, upplägga ett lån att återbetalas genom årlig amortering inom loppet af fyratio år, egande Fullmäktige att icke allenast bestämma obligationernas valörer och försäljningspris, utan i öfrigt vid upplåningen tillvägagå på det sätt de finna lämpligast och med det allmännas fördel mest öfverensstämmande, dock må, under åren 1870 och 1871 mot förenämnda obligationer icke upplånas större belopp än åtta millioner femhundra tusen Riksdaler.
- B). I afseende på föryttrande af återstående obligationsbeloppet ega kommande Riksdagar att för hvarje gång bestämma det belopp, som för året må i rörelsen utsläppas.
- C). Penningar, som genom ifrågavarande upplåning inflyta, må icke användas för andra än de i momentet A omförmälda ändamål.
- D). Till ränteliqvider och kapitalskuldens amortering anvisas ett årligt anslag, motsvarande det belopp som hvarje år erfordras för sagda liqviders och amorterings verkställande; börande detta anslag, till dess hela skulden blifvit i stadgad ordning betald, årligen utaf Riksgäldskontorets medel afsättas.
- E). De uti nästföregående moment omförmälda ränte- och amorteringsanslag skola ingå till en särskildt redovisad liqidations- och amortissementsfond, hvars behållning skall för det med dessa medel afsedda ändamål oförtryckt tillhandahållas och användas, så att ränteliqviderna vid därför bestämda termer varda ovillkorligen fullgjorda och skuldens betalning i föreskrifven ordning verkställd; och skola de till liqidations- och amortissementsfonden influtna medel, så vidt ske kan och denna fond åliggande liqvider medgifva, städse på säkert och ändamålsenligt sätt göras fruktbärande.

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, kommer till kontraposition att antagas enahanda yrkande i öfrigt, som här ofvan finnes framställt, men med den förändring att uti mom. A orden: "äfvensom för att bereda tillgång dels till beko-stande af norra och östra stambanornas fullbordande, dels ock" komma att utbytas mot orden: "äfvensom för att bereda tillgång dels för blifvande anslag till jernvägsbyggnader, dels ock" etc.

Om.röstningen visade 72 ja mot 85 nej, hvadan voteringsproposition för hufvudvoteringsen erhöill följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i första punkten af dess memorial N:o 77,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarén, med afslag å Utskottets hemställan, för sin del fattat ett så lydande beslut:

- A). Riksdagen uppdrager åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret att, till bestridande af de vid innevarande riksdag beviljade anslag till Statens jernvägsbyggnader, äfvensom för att bereda tillgång dels för blifvande anslag till jernvägsbyggnader, dels ock för inlösande af 1867 och 1869 årens för jernvägsbyggnaderna upptagna lån, mot fonderade statsobligationer i svenskt mynt å ett sammanräknadt nominelt belopp af högst fyratio millioner R:dr, samt löpande med högst fem procents ränta, som halfårsvis förfaller, upplägga ett lån att återbetalas genom årlig amortering inom loppet af fyratio år, egande Fullmäktige att icke allenast bestämma obligationernas valörer och försäljningspris, utan äfven i öfrigt vid upplåningen tillvägagå på det sätt de finna lämpligast och med det allmännas fördel mest öfverensstämmande, dock må under åren 1870 och 1871 mot förenämnda obligationer, icke upplånas större belopp än åtta millioner femhundra tusen riksdaler.
- B). I afseende på föryttrandet af återstående obligationsbeloppet ega kommande Riksdagar att för hvarje gång bestämma det belopp, som för året må i rörelsen utsläppas.
- C). Penningar, som genom ifrågavarande upplåning inflyta, må icke användas för andra än de i momentet A omförmälda ändamål.
- D). Till ränteliqvider och kapitalskuldens amortering anvisas ett årligt anslag, motsvarande det belopp som hvarje år erfordras för sagda liqviders och amorterings verkställande; börande detta anslag, till dess hela skulden blifvit i stadgad ordning betald, årligen utaf Riksgälds-kontorets medel afsättas.
- E). De uti nästföregående moment omförmälda ränte- och amorteringsanslag skola ingå till en särskildt redovisad liiquidations- och amortissementsfond,

tissementsfond, hvars behållning skall för det med dessa medel afsedda ändamål oförtryckt tillhandahållas och användas, så att ränteliqviderna vid därför bestämda terminer varda ovilkorligen fullgjorda och skuldens betalning i föreskrifven ordning verkställd; och skola de till liqvitations- och amortissementsfonden influtna medel, så vidt ske kan och denna fond åliggande liqvider medgifva, städse på säkert och ändamålsenligt sätt göras fruktbarande.

Denna omröstning utföll med 99 ja mot 59 nej; och hade Kam-maren alltså bifallit Utskottets hemställan.

Punkten 2.

Mom. a.)

Herr Carl Ifvarsson: Det förefaller mig i sanning underligt, om man vill afgöra detta moment utan någon slags diskussion, ty för min del tror jag att hvad Utskottet här föreslagit tål både att tala om och tänka på. Innan man nemligen tänker på att verkställa den nu ifrågavarande upplåningen, vare sig till hela sitt belopp eller någon del deraf, mot oupp-sägbara obligationer, lydande å francs i guld, så bör man väl ihågkomma, att ehuru förslag nu äro å bane att inom vårt land fastställa en ny mynt-fot i guld, det ingalunda är klart huru det går dermed, och försigtighe-ten torde således fordra, att Riksdagen uppskjuter med förslaget att ut-färda obligationer betalbara i guld, åtminstone intill den tid den tillsatta myntkomitéens arbete blifvit ingifvet och pröfvadt. Jag för min del må-ste åtminstone af denna anledning yrka afslag å det nu föredragna mo-mentet af andra punkten.

Herr Jöns Rundbäck: Jag vill blott tillkännagifva, det jag in-stämmer med den föregående talaren och yrkar afslag å Utskottets hem-ställan i förevarande moment.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan afslogs.

Mom. b)

Herr Carl Ifvarsson: Till följd af utgången af besluten rörande de föregående momenten i andra punkten yrkar jag afslag så väl å det nu föredragna momentet som äfven alla de återstående.

Efter detta yttrande afslogs Utskottets hemställan.

Mom. c), d), e) och f.)

Utskottets hemställanden i dessa moment afslogos.

Punkten 3.

Herr Carl Ifvarsson: Till följd af besluten angående första och andra punkterna synes mig nödvändigt följa, att äfven någon ändring må vidtagas i den tredje punkten. Det heter nemligen der: "De beslut och stadganden, som af Riksdagen meddelas rörande ifrågavarande upplåning, "*i enlighet med ofvanstående tvänne punkter*" skola underställas Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse, etc., men då Kammaren nu icke bifallit mer än första punkten, utan afslagit alla momenten i den sednare, så bör mellanmeningen "*i enlighet med ofvanstående tvänne punkter*" alldeles utgå. Med hvad som återstår af punkten är alldeles tillräckligt sagdt allt hvad som bör sägas, och det öfverensstämmer för öfrigt och passar alldeles in med de beslut, som nu af Kammaren blifvit fattade.

Vidare yttrades icke. På framställd proposition bifölls Utskottets hemställan, dock med den påyrkade förändringen, att de i andra raden af Utskottets förslag förekommande orden: "*i enlighet med ofvanstående tvänne punkter*" skulle utgå.

§ 5.

Herr Talmannen tillkännagaf, att i början af morgondagens sammanträde komme att anställas gemensamma omröstningar rörande åtskilliga frågor, deruti Kamrarne fattat stridiga beslut och godkänt af vederbörande Utskott föreslagna voteringspropositioner.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen under nästinstundande 14 dagar beviljades Herr O. B. Olsson i anledning af timadt dödsfall inom hans familj.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 3¼ e. m., men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag rörande det här ofvan under § 4 upptagna ärende.

§ 8.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 81, med anmälan om Kamrarnes skiljaktiga beslut i anledning af Stats-Utskottets uti memorial N:o 73 framställda förslag till sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut rörande stambanornas spårvidd och anläggningssätt m. m.

Ordet begärdes af

Herr Hedin: Herr Talman! Jag hade ämnat att, vid föredragningen af detta memorial, yrka ärendets återförvisning, med anmodan till Stats-Utskottet att ofördröjligen inkomma med förslag till proposition för gemensam votering. Vikande för personers råd, hvilkas omdöme jag måste respektera, viker jag emellertid för *öfvermakten* och afstår från denna åsigt. Jag inskränker mig därför till att bedja få till protokollet antecknad, att jag af skäl, som jag förut anført och därför ej nu vill upprepa, fortfarande hyser den åsigt, att enligt grundlagen gemensam votering i denna fråga bort ega rum; att antingen en grundlagskränkning nu sker, när gemensam votering vägras, eller att en sådan skedde år 1867, då gemensam votering företogs med anledning af Kamrarnes olika beslut rörande första punkten af Stats-Utskottets jernvägsbetänkande; att jag anser inga medel hafva blifvit af nuvarande Riksdag beviljade för norra stambanans fortsättning; att jag lifligt beklagar att, när de, som önska ett billigt jernvägsbyggnadssystem, vid denna riksdag segrat, man velat förhindra dem att vinna.

Herr Lyttkens: Jag vill icke inlåta mig på resonementer, huruvida gemensam votering i denna fråga bör ske eller icke, emedan jag anser allt vidare ordande härom alldeles öfverflödigt. Riksdagens majoritet har så tydligt uttalat den åsigt, att stambanan norr om Mälaren bör byggas smalspårig, så att jag tror, att Regeringen skall hafva svårt för att vidtaga någon åtgärd, som strider emot denna majoritets önskan. I öfrigt bör man ihågkomma, att nästkommande Riksdag sammanträder innan arbetet å norra banan börjat, och då torde icke något hinder möta för Riksdagen att angående spårvidden fatta beslut i enlighet med de åsikter, som derom innevarande riksdag gjort sig gällande. På grund häraf anser jag mig icke böra framställa något annat yrkande, än att Utskottets ifrågavarande anmälan lägges till handlingarne.

Herr Jöns Pehrsson: Vid två föregående tillfällen, då frågan angående jernvägsanläggningarnes spårvidd och byggnadssätt varit före, har jag icke begärt ordet, emedan jag ansett, att utgången icke gerna kunde vara oviss, men nu vill jag icke låta tillfället gå förbi, utan att nedlägga min protest mot det oriktiga sätt, hvarpå, enligt min uppfattning, frågan slutligen blifvit behandlad. Då anslaget till norra stambanans fortsättande i denna Kammare beviljades, skedde detta under det indirekta förbehåll, att frågan om banans spårvidd återremitterades; alltså blef det ostridigt ett förbehåll att derom besluta sedermera, och frågan af stort inverkan på statsutgifterna åtminstone för kommande tid. Jag vill därför hafva i protokollet antecknad min åsigt, att hela saken blifvit inkonstitutionellt behandlad, och jag hoppas att Kammarén en annan gång icke skall låta lura sig.

Herr Lundqvist: Äfven jag hade ansett, att frågan om norra stambanans spårvidd borde afgöras genom gensam votering, men då många af Kammarens ledamöter redan lemnat Riksdagen och flera ämna i da-

garne resa, vill jag icke framställa något yrkande, och då jag vid afgörandet af denna fråga tillhörde dem, som ville upphöra med byggande af järnbanor för Statens räkning, för att såmedelst i rättan tid förebygga en ytterligare skuldsättning för landet och dess befolkning, hvars tillgångar ändock tillräckligt tagas i anspråk, så anhåller jag nu, att, i likhet med Herr Hedin, få i protokollet nedlägga min protest mot det förfarande frågan rönt.

Öfverläggningen var slutad. Memorialet lades till handlingarne.

§ 9.

Föredrogs Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 1, i anledning af väckta motioner om förändrad lagstiftning angående restitution af bränvinstillverkningsafgiften vid utförsel af bränvin till utrikes ort.

Herr Carl Ifvarsson: För min del anser jag att, enär alla andra frågor om ändringar i bränvinslagstiftningen vid denna riksdag förfallit, och då anledning är att antaga, att de nästa års riksdag skola återkomma, man nu bör afslå Utskottets hemställan, isynnerhet som denna fråga är af så underordnad vigt, att den i och för sig sjelf icke förtjenar något afseende.

Grefve Posse: Det torde nog vara riktigt, hvad den ärade talaren nämnde, att frågan om bränvinslagstiftningen sannolikt återkommer vid nästa riksdag. Men det Utskott, som behandlat nu föreliggande fråga, och deri jag haft äran deltaga, har ansett, att den speciela del af bränvinslagstiftningen, som afser huru stor restitution af skatt vid export af bränvin rätteligen bör medgifvas, nödvändigtvis bör utredas genom Regeringens försorg, på det att Representationen skulle kunna få den uppfattning af saken, att utredningen skett med fullkomlig opartiskhet. Af denna anledning har Utskottet ansett sig böra tillstyrka den ifrågavarande skrifvelsen.

För öfrigt ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att den nuvarande restitutionen är alldeles för liten, hvilket bäst bevisas derigenom, att exporten af sprit för närvarande är särdeles obetydlig. Då nu, som jag tror, alla äro ense derom, att man icke bör försumma vidtaga de åtgärder, som kunna underlätta bränvinsexporten; och då till dem i främsta rummet torde böra räknas medgifvande af en lämplig restitution af bränvins-skatten för det bränvin, som exporteras, finner jag för min del önskligt att få utredt huru stor restitutionen bör vara.

Jag är visserligen ingalunda för aflåtande af skrivelser i allmänhet, men i detta fall tror jag, att den föreslagna skrifvelsen kan medföra nytta och hemställer derföre, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Friherre Fock: Jag vill icke i detta hänseende framställa något yrkande, men jag kan icke undgå att fästa Kammarens uppmärksamhet

derpå, att huru önskvärd exporten af sprit än är, och huru stora fördelar den än kan tillskynda landet, så tror jag dock icke, att den kan åstadkommas ensamt genom nu ifrågavarande restitution af förlusten, såsom här blifvit antydt. Svårigheterna vid denna export bero nemligen på helt andra förhållanden, på hela lagstiftningen i detta hänseende. Jag tror derföre för min del icke, att denna skrifvelse eller de åtgärder, som på grund af den kunna komma att vidtagas, skola leda till det åsyftade ändamålets vinnande.

Herr Medin: Jag anser denna fråga vara temligen skild från bränvinslagstiftningen i allmänhet, och att det vore af stort gagn att få utredt huru med densamma verkligen förhåller sig. Derföre tycker jag ock, att det icke vore skadligt, om en sådan utredning kunde åstadkommas till nästa riksdag.

För min del är jag färdig att understödja en och hvar, som exporterar, vare sig det ena eller andra, ty jag anser det vara en stor fördel för landet att exporten befordras så mycket som möjligt. Derföre yrkar jag nu äfven för min del bifall till detta Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: I allmänhet är jag icke böjd för, att Riksdagen till Kongl. Maj:t aflåter skrivelser i andra frågor än sådana, som äro af verklig vikt, och då jag anser den förevarande af särdeles underordnad betydelse, kan jag icke finna skäl att besvara Kongl. Maj:t med den skrifvelse Utskottet föreslagit. Hvad nu beträffar sjelfva saken, så är det tydligt, att, när man föreslår, att en indirekt tillökning i restitution af bränvinstillverkningsafgiften skall medgifvas endast vid export af bränvin, man derigenom ändrat denna restitution till en premie åt exportören, men elå, ifall man vill medgifva en restitution, man bör taga i betraktande, att äfven tillverkaren bör åtnjuta godtgörelse för den förminskning bränvinet undergår genom afdunstning, så tror jag icke, att det kan anses vara med billighet öfverensstämmande att medgifva exportören större fördelar än tillverkaren.

Jag säger ännu en gång, att jag dessutom anser frågan vara af så ringa vikt, att den icke ens förtjenar att diskuteras i Kammaren och ännu mindre att föranleda en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvarföre jag fortfarande yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Hierta: Jag ber endast få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att — efter min uppfattning åtminstone — föreliggande förslag till skrifvelse torde vara något naivt affattadt, och jag undrar, om icke Riksdagen möjligtvis, genom att till Kongl. Maj:t aflåta detsamma, skulle riskera att utsätta sig för ett litet löje.

Utskottet hemställer nemligen, "att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det ville Kongl. Maj:t låta undersöka och utreda till hvad belopp inom landet tillverkadt bränvin kan antagas undergå förminskning genom afdunstning och förädling till sprit." Nu afdunstar, som bekant är, sprit, d. v. s. alkohol, vid 80 grader Celsius, men vatten först vid 100 grader, och således afdunstar, enligt kemiens lagar, spriten

först och vattuet sedan, hvilket är bekant äfven för den som endast *super* bränvin, och det torde derföre icke vara skäl att Riksdagen i en skrifvelse till Kongl. Maj:t ådagalägger okunnighet i allmänt kända förhållanden. Jag, för min del, föreslår derföre, att den ifrågakämda skrifvelsen må få hvila och afdunsta till nästa riksdag.

Efter denna öfverläggning framställdes, enligt yrkandena, propositioner å såväl bifall till Utskottets hemställan som afslag derå; och då den sednare propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade alltså Utskottets hemställan afslagits.

§ 10.

Vid föredragningen af Särskilda Utskottets memorial N:o 2, i anledning af Kamrarnes olika beslut rörande Utskottets betänkande N:o 1, om ifrågasatt reorganisation af rikets sjöförsvär m. m., blef

Utskottets förra anmälan.

Lagd till handlingarne.

Rörande *Utskottets sednare hemställan* och det deri framställda sammanjemkningsförslaget anförde

Herr Palander: Den talare, som sist hade ordet i näst föregående fråga, yttrade, att man borde akta sig för att till Regeringen aflåta skrifvelse, som kunde väcka "litet löje." Jag lade detta yttrande på minnet och anser det ega sin fulla tillämpning äfven på förevarande ämne. Dock kanske icke sin fulla tillämpning, ty i stället för ordet "litet" bör man här måhända använda ett något kraftigare epitet till löje.

Jag har icke deltagit i Utskottets öfverläggningar om detta betänkande, men såvidt jag kan finna, är här föreslaget att till Regeringen ingå med en skrifvelse, som innehåller två hvarandra fullkomligt motsatta saker. I de första raderna af den egentliga klämman tyckes man nemligen hafva uttalat den åsigt, att åtminstone en del af det nuvarande båtsmanshållet skall finnas kvar, men i de trenne sista raderna, att båtsmanshållet bör helt och hållet borttagas. Oaktadt jag flera gånger läst igenom detta skrifvelseförslag, har jag dock icke kunnat begripa, hvad man dermed egentligen vill, och jag vågar tro, att det icke skall lyckas bättre för Regeringen.

På grund häraf och då jag hoppas, att denna vigtiga fråga icke härmed skall vara död, utan att den framgent skall återkomma vid riksdagarne, ända till dess att den vunnit en lycklig lösning, yrkar jag afslag på Utskottets hemställan, mot hvilken jag skulle reserverat mig, om jag i Utskottet närvarit då frågan der behandlades.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan afslogs.

§ 11.

Anmälades till bordläggning inkomna ärenden, nemligen:

Stats-Utskottets memorial:

N:o 84, i anledning af väckt fråga om påbyggnad af flyglarne till Riksdagshuset samt verkställande af åtskilliga andra arbeten inom nämnda hus;

N:o 85, med förslag till de stadganden angående Riksgälds-kontorets skulder och fordringar, som böra införas i det nya reglementet för detta verk;

N:o 86, med förslag till stadganden i Riksgälds-kontorets reglemente, angående de vid föregående riksdagar beviljade, men ännu icke utbetalda statsbidrag;

Bevillnings-Utskottets memorial och betänkande:

N:o 13, med förslag till ännu icke afgjorda tullbestämmelser för vissa artiklar;

N:o 14, angående beräkningen af tull-, post-, stämpelpappers- och bränvinsbränningsmedlen; och

N:o 15, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande postväsendet;

Sammansatta Bevillnings- och Lag-Utskottets utlåtande

N:o 1, i anledning af väckt motion angående åtal och beslag vid oloflig försäljning af bränvin;

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 49, i anledning af väckt motion om förändrad lagstiftning angående mannens målsmansrätt för hustrun, äktenskapsförord och morgongåfva;

N:o 50, i anledning af väckt motion om tillägg i 1 § 2 mom. af Kongl. förordningen den 14 April 1866, om jord och lägenhets afstående för allmänt behof;

N:o 51, i anledning af väckt förslag, åsyftande skyldighet för domstolar, embetsverk och tjenstemän att till pröfning upptaga handlingar, som direkte med posten till dem insändas; och

N:o 52, i anledning af väckt motion om antagande af taxeringsvärdet såsom grund för fördelning af räntor och andra onera inom hemman;

Andra Kamrarnes Femte Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 29), i anledning af Herr J. Mankells motion N:o 24 angående utarbetande och framläggande af en fullständig plan för rikets fästningsväsende;

Stats-Utskottets memorial:

N:o 88, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 78, öfver väckt motion om förändring af uppvärmnings- och luftvexlingsanstalterne i Första Kammarens sessionsrum; och

N:o 89, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets memorial N:o 77, med beräkningar öfver statsregleringen för år 1871 samt i fråga om fyllande af Riksgälds-kontorets behof.

Kammaren beslöt, att alla dessa ärenden, som nu bordlades, skulle uppföras å morgondagens föredragningslista näst efter de gemensamma omröstningar, som då komme att företagas, samt med den ordning sins emellan, att de betänkanden, som innehöllo förslag till voteringspropositioner, borde sättas framför de öfriga.

§ 12.

Herr *Per Ericsson* erhöll ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar från den 11 i denna månad.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammarens i detta sammanträde fattade beslut.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 8 e. m.

In fidem
H. Husberg.